

Briselē, 9.11.2017.
COM(2017) 654 final

**KOMISIJAS ZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM, PADOMEI, EIROPAS
EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJAI UN REĢIONU KOMITEJAI**

**par brīvās tirdzniecības nolīgumu īstenošanu
2016. gada 1. janvāris – 2016. gada 31. decembris**

{SWD(2017) 364 final}

1.	IEVADS	4
1.1.	Efektivitāte, pārredzamība, sadarbība	4
1.2.	Ziņojuma struktūra	4
2.	“JAUNĀS PAAUDZES” BTN – DIENVIDKOREJA, KOLUMBIJA UN PERU, CENTRĀLAMERIKA.....	7
2.1.	Tirdzniecības plūsmas	7
2.2.	Tarifu kvotas (TK).....	10
2.3.	Preferenču izmantojuma rādītājs	10
2.4.	Pakalpojumi un ieguldījumi	11
2.5.	Īstenošanas iestādes	12
3.	PADZIĻINĀTAS UN VISAPTEROŠAS BRĪVĀS TIRDZNIECĪBAS ZONAS – UKRAINA, MOLDOVA, GRUZIJA	14
3.1.	Tirdzniecības plūsmas	14
3.2.	Tarifu kvotas.....	15
3.3.	Preferenču izmantojuma rādītāji.....	15
3.4.	Pakalpojumi un ieguldījumi	16
3.5.	Īstenošanas iestādes	16
4.	EKONOMISKO PARTNERATTIECĪBU NOLĪGUMI — ĀFRIKAS, KARĪBU JŪRAS REĢIONA UN KLUSĀ OKEĀNA (ĀKK) VALSTIS.....	18
4.1.	Nolīgumu stāvoklis.....	18
4.2.	Tirdzniecības plūsmas	18
4.3.	Ieguldījumi	20
4.4.	ES atbalsts EPN īstenošanā	20
4.5.	Palīdzība attīstības jomā	21
4.6.	Iestāžu darbība.....	21
5.	“PIRMĀS PAAUDZES” BTN.....	21
5.1.	Tirdzniecības plūsmas	22
5.2.	Tarifu kvotas.....	24
5.3.	Preferenču izmantojuma rādītāji.....	24
5.4.	Pakalpojumi un ieguldījumi	24
5.5.	Īstenošanas iestādes	25
6.	UZMANĪBAS CENTRĀ: TIRDZNIECĪBAS UN ILGTSPĒJĪGAS ATTĪSTĪBAS NODAĻAS	26
6.1.	“Jaunās paaudzes” BTN darbības.....	26
6.2.	Starpvaldību TIA tikšanās	26

6.3.	Citas sanāksmes.....	27
6.4.	Pašreizējā situācija un galvenās problēmas.....	27
7.	BTN IETEKMES <i>EX POST</i> NOVĒRTĒJUMS — ČĪLE UN MEKSIKA	29
7.1.	Čīle	29
7.2.	Meksika	29
8.	GATAVOJOTIES EFEKTĪVI IEVIEST BTN	31
9.	PLAŠĀKA INFORMĒŠANA.....	32
10.	SECINĀJUMI	33
10.1.	Tirdzniecības plūsmas	33
10.2.	Tarifu kvotas.....	33
10.3.	Preferenču izmantojuma rādītāji.....	33
10.4.	Pakalpojumi un ieguldījumi	34
10.5.	Tirdzniecība un ilgtspējīga attīstība (TIA)	34
10.6.	Aktuālie jautājumi	34
10.7.	Tiesību aktu izpildes pieprasīšana	35
1.	PIELIKUMS. ZIŅOJUMA DARBĪBAS JOMA UN IZMANTOTIE DATI	36
2.	PIELIKUMS. ŠAJĀ ZIŅOJUMĀ IETVERTO BTN PĀRSKATS.....	37
3.	PIELIKUMS. PREFERENČU IZMANTOJUMA STATISTIKA.....	39
4.	PIELIKUMS. PREFERENČU IZMANTOJUMS IMPORTAM ES	40
5.	PIELIKUMS. PREFERENČU IZMANTOJUMS EKSPORTAM NO ES.....	41

1. IEVADS

1.1. Efektivitāte, pārredzamība, sadarbība

Pēdējā laikā daudz cilvēku ir apšaubījuši tirdzniecības politikas spēju izmantot globalizācijas iespējas un atbalstīt cilvēkus un uzņēmumus ES un ārpus tās. Tādējādi viens no Komisijas galvenajiem mērķiem ir **maksimāla ieguvuma** panākšana no ES brīvās tirdzniecības nolīgumiem (BTN).

Paturot to prātā, paziņojumā “*Tirdzniecība visiem*”¹ uzsvērts BTN ieviešanas un izpildes efektivitātes nozīmīgums. Komisija apņēmas sagatavot ikgadēju BTN ieviešanas ziņojumu, un šī ir tā pirmā redakcija.

Šī ziņojuma galvenais mērķis ir nodrošināt **pārredzamību**. Tajā izcelts panāktais progress, kā arī problēmas un trūkumi. Šādai rīcībai vajadzētu ļaut citām ES iestādēm, pilsoniskajai sabiedrībai un ikvienam, kam ir interese par ES tirdzniecības politiku, rūpīgi pārbaudīt un pārrunāt to, kā ES īsteno savus BTN praksē.

Komisija arī cenšas **ciešāk sadarboties** ar citām ES iestādēm, ES dalībvalstīm, uzņēmumiem un nekomerciālām organizācijām, lai apkopotu papildu idejas, kā BTN padarīt efektīvākus. Un tās mērķis ir atrast veidu, kā palīdzēt uzņēmumiem visā ES un partnervalstīs tos labāk izmantot.

Šobrīd nav visaptveroša pārskata par visu ES BTN ieviešanu. Taču par dažiem no tiem tiek sagatavots ikgadējs ziņojums². Šajā ziņojumā turpināta pašreizējā prakse. Tajā Komisija cenšas sniegt visaptverošu priekšstatu un turpina uzraudzīt un izplatīt informāciju par ES darbu tās BTN piemērošanā.

1.2. Ziņojuma struktūra

Šajā ziņojumā sniegts īss pārskats par galvenajiem atzinumiem attiecībā uz ES BTN, kurus tā piemēro. Tajā BTN iedalīti šādās grupās:

- “jaunās paaudzes” BTN,
- padziļinātas un visaptverošas brīvās tirdzniecības zonas (DCFTA),
- ekonomisko partnerattiecību nolīgumi (EPN),
- “pirmās paaudzes” BTN.

Tajā ietverti arī:

- uzņēmumu pieredze, it īpaši mazo uzņēmumu pieredze, uzsverot ES BTN ieguvumus,
- iedaļa par tirdzniecības un ilgtspējīgas attīstības noteikumu ieviešanu ES BTN,
- skaidrojums par Komisijas BTN ietekmes *ex post* novērtējumiem un
- iedaļa par sagatavošanos gaidāmajam jauno BTN ieviešanas darbam.

¹ Eiropas Komisija, Paziņojums “Tirdzniecība visiem. Ceļā uz atbildīgāku tirdzniecības un ieguldījumu politiku”, COM (2015) 497. Šie paziņojumi vēlreiz uzsvērti Eiropas Komisijas ziņojumā par stratēģijas “Tirdzniecība visiem” īstenošanu, COM (2017) 491.

² Pārskata periodā tas attiecas uz ES brīvās tirdzniecības nolīgumiem ar Dienvidkoreju (skatīt pēdējo ikgadējo ziņojumu COM (2017) 614), Centrālameriku (skatīt COM (2017) 160) un Kolumbiju un Peru (skatīt COM (2017) 585).

Dienestu darba dokuments, kas pievienots šim ziņojumam, sniedz detalizētākus atsevišķus ikgadējos ziņojumus par DCFTA ar Gruziju, Moldovu un Ukrainu, kā arī faktu lapas par “pirmās paaudzes” BTN un EPN.

Komisija cer apspriest šī ziņojuma secinājumus un aicina piedalīties ikvienu, kuru skar šis jautājums.

ES TIRDZNIECĪBAS STĀVOKLIS

2017

2. “JAUNĀS PAAUDZES” BTN – DIENVIDKOREJA, KOLUMBIJA UN PERU, CENTRĀLAMERIKA

“Jaunās paaudzes” BTN šī ziņojuma izpratnē ir BTN, par kuriem sarunas risinātas pēc 2006. gada, kad Komisija savā paziņojumā “Globālā Eiropa”³ paziņoja, ka tā uzsāks sarunas par visaptverošiem BTN ar atsevišķām trešajām valstīm. No piemērotajiem nolīgumiem šajā kategorijā ietilpst BTN ar Dienvidkoreju (Koreju), Kolumbiju un Peru un Centrālameriku

2.1. Tirdzniecības plūsmas

Aplūkojot tirdzniecības attīstību, BTN ar Koreju ir bijis veiksmes stāsts Eiropas eksporta jomā.

2.1.1. Dienvidkoreja

ES eksports uz Koreju **palielinājies** par 59,2 %, kopš uzsākta BTN piemērošana⁴. ES 11,6 miljardus euro lielais tirdzniecības deficīts 2010. gadā ir novērsts, un 2016. gadā ir vērojams 3,1 miljardu euro liels **pārpalikums**.

Taču 2016. gadā ES eksports pirmo reizi BTN piemērošanas laikā samazinājās par 6,9 % . ES eksports it īpaši samazinājās **mašīnu un iekārtu** jomā (par 8,2 %) un **transporta iekārtu** jomā (par 6,4 %). Šīs divas nozares veido vairāk nekā 50 % ES eksporta uz Koreju.

Imports no Korejas kopumā saglabājies relatīvi **nemainīgs**. 2016. gadā imports no Korejas arī samazinājās par 2,2 %. **Mašīnu un iekārtu** un **transporta iekārtu** nozarēs importam no Korejas tika novērots 4,9 % liels kritums.

ES un Korejas BTN satvarā īpaša interese veltīta motorizēto transportlīdzekļu nozarei, kurā ES eksporta rezultāti ir bijuši **ļoti veiksmīgi**.

ES motorizēto transportlīdzekļu **eksports** kopš BTN piemērošanas uzsākšanas ir palielinājies par 244 % (tas veido 13 % no kopējā ES eksporta uz Koreju).

ES motorizēto transportlīdzekļu **imports** no Korejas pieaudzis par 53 %, kas atbilst 10 % no kopējā ES importa no Korejas.

Tomēr 2016. gadā ES motorizēto transportlīdzekļu eksports samazinājās par 7,5 % (daļēji dīzeļmotoru skandāla dēļ), un imports samazinājās par 9 %.

Citi ES kopējā eksporta samazinājuma iemesli ir **Apvienotās Karalistes naftas eksporta** samazinājums (Irānas sankciju atcelšanas dēļ) un **gaisa kuģu** piegāžu samazinājuma dēļ (turpmākajos trīs gados plānots vairāk piegāžu).

³ Eiropas Komisijas paziņojums “Globālā Eiropa. Konkurence pasaulē”, COM(2006) 567.

⁴ ES un Korejas BTN tiek piemērots kopš 2011. gada jūlija.

Eksports palīdz austriešu alpīnisma aprīkojuma ražotājiem sasniegt virsotni

Atceļot muitas nodokļus, ES un Korejas tirdzniecības nolīgums palīdzēja uzņēmumam *AustriAlpin* uzsākt komercdarbību Dienvidkorejā un stiprināt savu pozīciju Āzijas un pasaules tirgū. Alpīnisma aprīkojuma ražotājs šobrīd aptuveni 80 % savu ražojumu eksportē, pateicoties galvenokārt ES tirdzniecības nolīgumiem.

Lai gan uzņēmums nodarbina mazāk nekā 100 cilvēku, 2015. gadā *AustriAlpin* kopējais apgrozījums bija 8,5 miljoni euro, no kuriem 7,1 miljons euro tika gūts no eksporta.

Franču biokosmētikas ražotājs gūst panākumus Dienvidkorejā

Laboratoire Soniam ražo augu ekstraktus kosmētikas nozarei. Nelielais uzņēmums bija ieguvējs no ES un Korejas tirdzniecības nolīguma, jo samazinātie tarifi palīdzēja tam piedāvāt savus ražojumus par pievilcīgākām cenām.

Pateicoties bioloģisko ražojumu sertifikātam Ecocert un savam “made in France” marķējumam, Soniam 2016. gadā piedzīvoja eksporta uz Koreju pieaugumu par 20 %.

2.1.2. Kolumbija un Peru

ES ir otrais lielākais tirdzniecības partneris Kolumbijai un trešais lielākais partneris Peru. **Divpusējā tirdzniecība** starp ES un Kolumbiju ir **samazinājusies** par 23,5 % un starp ES un Peru — par 11 %, kopš uzsākta BTN piemērošana⁵. Tas galvenokārt saistāms ar ekonomiskās attīstības **tempa samazināšanos** Latīņamerikā un **izejvielu cenu kritumu** pasaules tirgū, kas ietekmējis abu valstu eksportu.

Taču BTN bija **stabilizējoša ietekme** — kopējais šo abu valstu tirdzniecības apjoma kritums ar pasauli tajā pašā laikā (aptuveni 36 % Kolumbijai un 18 % Peru) ir lielāks nekā tirdzniecības apjoma samazinājums ar ES. Ir pamats uzskatīt, ka bez BTN tirdzniecības apjoma samazinājums ar ES būtu varējis būt pat vēl lielāks.

BTN piemērošanas pirmo divu gadu laikā ES eksports uz **Kolumbiju** palielinājās par 18 %, bet 2016. gadā tas kritās par 17 % gausā pieprasījuma dēļ. Kopš BTN piemērošanas sākuma ES imports no Kolumbijas samazinājās par 37,5 %.

2016. gada beigās salīdzinājumā ar 2012. gadu **Peru** gadījumā ES eksports ir palielinājies par 4 %, turpretim importa apjoms ir krities — arī par 4 %.

Taču, neskatoties uz mēreno kopējo tirdzniecības attīstību, ES **lauksaimniecības produktu eksports** ievērojami **audzis** abu valstu tirgos, attiecīgi palielinoties par 82 % Kolumbijā un 73 % Peru. Tas pats attiecas uz ES importu no Kolumbijas un Peru — tas palielinājies par 33 % no Kolumbijas (45 % kafijai) un 19 % no Peru (120 % augļiem, 30 % zivīm un moluskiem un 226 % kakao).

Tajā pašā laikā **izejvielu un minerālvielu** imports no šīm abām valstīm ir **krities**.

⁵ ES un Peru BTN tiek piemērots kopš 2013. gada marta, un ES un Kolumbijas BTN — kopš 2013. gada augusta.

Luksemburgiešu alus Kolumbijas bāros

ES tirdzniecības nolīgums ar Kolumbiju un Peru palīdzēja Luksemburgas alus darītavai "Brasserie Nationale", kas pazīstama ar tās Bofferding alu, sākt eksportu uz Kolumbiju — tirgu, kas ir 100 reizes lielāks nekā Luksemburgas tirgus. Pateicoties nolīgumam, uzņēmums izpilda visas ar eksportu saistītās prasības saviem spēkiem, nepieaicinot ekspertus un nemeklējot starpnieku katru reizi, kad uz Kolumbiju tiek sūtīts preču kontainers.

Spēcīgais eksports uz Kolumbiju ir veicinājis alus darītavas izaugsmi, un šobrīd tā kopumā eksportē 34 000 hektolitru alus gadā.

Austrijas vīns kļūst slavens Andu kalnos

Rainer Wess vīna darītava atrodas Vahavas ielejā Austrijā. Tajā gatavo vīnu kopš 2003. gada, un tā eksportē 65 % savas produkcijas uz vairāk nekā divdesmit valstīm.

Uzņēmuma ieguvums no ES tirdzniecības nolīguma ar Kolumbiju un Peru bija zemāki tirdzniecības tarifi un mazāks administratīvais slogs. Tagad tā vīns gūst popularitāti dažos labākajos Peru galvaspilsētas Limas restorānos.

2.1.3. Centrālamerika

Runājot par BTN ar Centrālameriku⁶, **tirdzniecības apjoms ir palielinājies**. ES eksports ir pieaudzis par 22 %, turpretim imports no piecām Centrālamerikas valstīm ir palielinājies par 18,3 %.

Vienīgais **izņēmums ir Kostarika**, kas izjūt negatīvas sekas, jo tās bijušais lielākais IT komponentu eksportētājs pārcēlies uz Āziju. Tā rezultātā 2015. gadā Kostarikas biroja un telekomunikāciju iekārtu eksports ir samazinājies gandrīz par 94 %. Tās eksports uz ES tajā gadā samazinājās par 40 %, un tas arī samazināja kopējo tirdzniecības plūsmu starp ES un Centrālameriku līdz negatīvam rezultātam – mīnus 0,78 %.

Galvenie ES eksporta galamērķi Centrālamerikā ir Kostarika (25 %), tai seko Panama (24 %) un Gvatemala (22 %).

Beļģu kafijas grauzdētājs izveido partnerību visā pasaulē

2001. gadā izveidotais Beļģijas kafijas grauzdētājs OR kopš tā laika izvērsis darbību starptautiskā tirgū ar pārliecību, ka labākās kafijas pupiņas nāk tieši no fermeriem.

ES tirdzniecības nolīgumi ar Centrālamerikas un Dienvidamerikas valstīm atviegloja Eiropas uzņēmumiem kafijas piegādi no šī reģiona. Turklāt, pieprasot eksportētājiem šajās valstīs ievērot ES darba apstākļu un vides aizsardzības standartus, nolīgumi nesuši

⁶ BTN kopš 2013. gada 1. augusta provizoriski tiek piemērots Hondurasai, Nikaragvai un Panamai, kopš 2013. gada 1. oktobra – Kostarikai un Salvadorai un kopš 2013. gada 1. decembra – Gvatemalai, aptverot visus sešus partnerus Centrālamerikā.

2.2. Tarifu kvotas (TK)

Importa precēm, uz kurām attiecas tarifu likmes kvotas, noteiktā apjoma ietvaros tiks piemērots mazāks importa tarifs. Importam, kas pārsniedz noteikto apjomu, importa tarifs būs augstāks.

2.2.1. Kolumbija un Peru

Gan **Kolumbija**, gan **Peru** izmanto TK **cukuram**. Peru arvien vairāk izmanto arī kvotas saldajai kukurūzai un ķiplokiem, turpretim citiem produktiem tarifu kvotas tiek izmantotas maz.

Kopumā **ES** lielā mērā izmantojusi nolīgumā noteiktās tarifu kvotas. Taču dažiem produktiem likme izmantota ļoti maz, piemēram, **siera** eksportam uz Kolumbiju tika izmantoti tikai 7,9 % no kopējās kvotas, uz Peru — tikai 4,3 % no kopējās kvotas; un uz Kolumbiju — tikai 3,8 % no kopējās **konditorejas** eksporta kvotas.

2.2.2. Centrālamerika

Centrālamerika izmantoja tikai tarifu kvotas **cukuram** un **rumam**, turpretim pārējās tarifu kvotas nav izmantotas.

ES tika piešķirtas tarifu kvotas četriem produktiem, bet to **izmantošanas apmērs ir zems**: 26 % no kopējās kvotas tika izmantota kaltētam šķiņķim, 14 % — piena pulverim, 44 % — sieram un tikai 4,9 % pārstrādātai cūkgaļai.

2.3. Preferenču izmantojuma rādītājs

Preferenču izmantojuma rādītājs rāda apmēru, kādā uzņēmumi izmanto tarifu preferences, kuras tām piedāvā **ES** BTN.

Tā pamatā ir kopējais partnervalsts importa apjoms **ES** (vai otrādi), kuram varēja piemērot samazinātos preferenciālos muitas tarifus. Tas parāda kopējā importa daļu, kuram samazinātais tarifs *faktiski* tika izmantots⁷.

ES eksportētāju izmantoto tarifu preferenču apmērs, par kuru ir vienošanās BTN, ir svarīgs BTN efektivitātes mērs.

2.3.1. Dienvidkoreja

Preferenču izmantojuma rādītājs **ES eksportam** uz Koreju 2016. gadā bija 71 %, tas ir visaugstākais rādītājs līdz šim. Salīdzinājumam šis rādītājs 2015. gadā bija 68 % un 2014. un 2013. gadā – 65 %. Preferenču izmantojums attiecībā uz lauksaimniecības produktiem bija lielāks nekā attiecībā uz rūpniecības produktiem (attiecīgi 86 % un 64 %). Augstākais kopējais preferenču izmantojuma rādītājs ir **transporta aprīkojuma un dzīvu dzīvnieku un dzīvnieku izcelsmes produktu** nozarē (93 %). **ES** minerālu

⁷ Sīkāku skaidrojumu skatīt 3. pielikumā.

izstrādājumu, pārļu un dārgakmeņu, parasto metālu un mehānismu eksportam samazināto tarifu izmantojums bija zemāks par 50 %.

2016. gadā **Korejas eksportētāji** izmantoja tarifu preferences attiecībā uz 87 % attiecināmā eksporta. Preferenču izmantojuma rādītājs minerālu izstrādājumiem, transporta aprīkojumam, plastmasai un gumijai bija virs 90 %, turpretim kokam — 9 % un pārļēm — 34 %. Korejieši samazinātos tarifus aprīkojumam izmantoja daudz vairāk nekā ES eksportētāji uz Koreju (preferenču izmantojuma rādītājs attiecīgi 72 % un 48 %).

2.3.2. Kolumbija un Peru

Pamatojoties uz Kolumbijas statistiku, 2016. gadā preferenču izmantojuma rādītājs **ES eksportam** uz Kolumbiju sasniedza 70,6 % (2014. gadā tas bija 50,7 %). Ziņas par Peru nav pieejamas.

Eksportam no Kolumbijas un Peru uz ES tirgu preferenciālās likmes tiek piemērotas 95 % attiecināmā eksporta.

2.3.3. Centrālamerika

Centrālamerikā statistika par ES eksportu bija pieejama tikai Kostarikai: labumu no BTN guva tikai 16,6 % no **ES attiecināmā eksporta** uz Kostariku.

Attiecībā uz **Kostarikas eksportu** uz ES — rādītājs bija 92 %.

2.4. Pakalpojumi un ieguldījumi

2.4.1. Dienvidkoreja

ES pakalpojumu eksports uz Koreju ir palielinājies par 49 % kopš BTN piemērošanas sākuma, lai gan 2015. gadā eksports samazinājās par 7 %. **Pakalpojumu imports** no Korejas kopumā arī ir palielinājies par 32 %, 2015. gadā — par 7,3 %.

ES ieguldījumu apmērs Korejā ir palielinājies par 32,8 % kopš BTN piemērošanas sākuma, turpretim Korejas ieguldījuma apmērs ES ir palielinājies par 60 %. ES ieguldījumi Korejā (2015. gadā 49,7 miljardi euro) ir apmēram 2,5 reizes lielāki nekā Korejas ieguldījumi ES (20,9 miljardi euro 2016. gadā).

2.4.2. Kolumbija un Peru

Latīņamerikas valstīs ir novērojama neliela attīstība. **ES pakalpojumu eksports** uz Kolumbiju saglabājies nemainīgs, uz Peru — palielinājies par 11 %. **Imports** no Kolumbijas palielinājās par 3 %, bet Peru gadījumā samazinājās par 6 %.

ES ieguldījumu apjoms Kolumbijā palielinājās par 4 %, bet Peru — par 15 %. ES ir vislielākais ārvalstu investors abās valstīs.

2.4.3. Centrālamerika

Kopējais **ES pakalpojumu tirdzniecības** apjoms ar Centrālameriku **samazinājies** par 3 %. Tika novērotas būtiskas Centrālamerikas valstu eksporta un importa **svārstības**, bet Kostarikā un Panamā pakalpojumu tirdzniecība ir palielinājusies abos virzienos.

Šajā reģionā Panama ir lielākais ES pakalpojumu tirdzniecības partneris (53 %), tai seko Kostarika (21 %) un Gvatemala (13 %).

2.5. Īstenošanas iestādes

Jaunās paaudzes BTN nosaka visaptverošu īstenošanas iestāžu struktūru. Vairākas **apakškomitejas** un **darba grupas** tiekas reizi gadā un ziņo Tirdzniecības komitejai (vai Centrālamerikas gadījumā — Asociācijas komitejai). Tirdzniecības komitejas, kas bieži notiek ministru līmenī, apskata situācijas attīstību visās jomās kopumā un apspriež konstatētās BTN īstenošanas problēmas ar mērķi rast tām risinājumu.

2.5.1. Dienvidkoreja

Atskaites periodā galvenie jautājumi, kas izvirzīti Tirdzniecības komitejā ar Koreju, bija **sanitārie un fitosanitārie** (SFS) jautājumi, proti, atļauja ievest liellopu gaļu un reģionalizācija saistībā ar cūkgaļas eksportu, bet šie jautājumi joprojām ir jārisina. No otras puses, labo sadarbību ar Koreju **dzīvnieku labturības** jomā var ņemt par piemēru. Pieredze SFS jautājumos ar Koreju rāda, cik svarīgi BTN ir skaidri un detalizēti aprakstīt SFS noteikumus.

Intelektuālā īpašuma aizsardzības jomā publiskā izpildījuma tiesības joprojām ir atvērts jautājums, tāpat arī jaunu ģeogrāfiskās izcelsmes norāžu (GI) pievienošana produktu aizsardzībai BTN ietvaros, kas nav bijusi veiksmīga, neskatoties uz ES pieprasījumiem kopš 2014. gada.

Plaši tika pārrunāta arī tirdzniecība un **ilgtspējīga attīstība**, pievēršot uzmanību Starptautiskās Darba organizācijas (SDO) konvencijas ratificēšanai un ieviešanai un darba tiesību aizsardzībai Korejā. Par nožēlu šajās pārrunās vēl nav rasts risinājums konstatētajām problēmām.

BTN arī ietver skaidrus noteikumus **valsts iepirkumu** pārskatāmībai, kas ļautu novērot ES uzņēmumu piekļuves efektivitāti Korejas tirgum. Taču Koreja vēl nav iesniegusi ziņas par valsts iepirkumu līgumiem, kuru slēgšanas tiesības piešķirtas ES uzņēmumiem. Tas tiks risināts nākamajās valsts iepirkumu darba grupas sanāksmēs.

2.5.2. Kolumbija un Peru

2016. gadā Kolumbija panākusi ievērojamu progresu **sanitāro un fitosanitāro** jautājumu risināšanā (cita starpā ieviešot vienas vienības pieeju, kārtību iepriekšējai iekļaušanai sarakstā), kā arī attiecībā uz diskriminējošu režīmu stipriem alkoholiskajiem dzērieniem, ieviešot jaunu likumu, kas stājās spēkā 2017. gada 1. janvārī. ES stipro alkoholisko dzērienu eksporta vērtība uz Kolumbiju 2016. gadā bija 43,7 miljoni euro, kas veidoja 12 % kopējā ES lauksaimniecības eksporta uz Kolumbiju. Arī Peru ir panākumi SFS jomā, lai gan joprojām ir nepieciešami daži turpmāki uzlabojumi.

SFS nodaļā tika noteikts reģionalizācijas princips, un gan Kolumbija, gan Peru to piemēroja importam no ES.

Pārrunas par piekļuvi **valsts iepirkuma** tirgum Kolumbijas teritoriālās pārvaldes līmenī pavirzījušās pozitīvā virzienā.

Peru joprojām pastāv tādas problēmas kā diskriminējošs režīms importētajiem **stipriem alkoholiskajiem dzērieniem**, kā arī problēmas **publiskā izpildījuma tiesību jomā**.

Ģeogrāfiskās izcelsmes norāžu piemērošana abās valstīs joprojām rada bažas. Jautājums par **tiešajām piegādēm**, kad ES vēlas saglabāt BTN preferences sūtījumiem, kas tiek sadalīti tranzīta laikā, arī nav atrisināts.

2.5.3. *Centrālamerika*

Centrālamerikas gadījumā galvenās problēmas saistītas ar:

- **ģeogrāfiskās izcelsmes** norāžu piemērošanu (it īpaši Gvatemalā un Hondurasā),
- valsts **iepirkumiem** (Panama),
- diskriminējošiem nodokļu noteikumiem alum (Kostarika) un
- saistību īstenošanu virzienā uz lielāku reģionālo integrāciju attiecībā uz noteiktiem **tehniskajiem noteikumiem**.

3. PADZIĻINĀTAS UN VISAPTVEROŠAS BRĪVĀS TIRDZniecības ZONAS – UKRAINA, MOLDOVA, GRUZIJA

Ukraina, Moldovas Republika (Moldova) un Gruzija noslēgušas attiecīgus **asociācijas nolīgumus** ar ES. Šie nolīgumi nodrošina politisko saikņu nodibināšanas un pakāpeniskas **ekonomiskās integrācijas** padziļināšanu starp ES un šīm austrumu partnervalstīm.

Padziļinātas un visaptverošas brīvās tirdzniecības zonas ir Asociācijas nolīgumu **ekonomikas pīlāri** un tās izveido nosacījumus ekonomisko un tirdzniecības saikņu sekmēšanai. Tās nodrošina **partneru tiesību aktu plašāku pakāpenisku tuvināšanu ES tiesību aktiem**.

DCFTA nolūks ir radīt **jaunu satvaru** un gaisotni tirdzniecībai un ieguldījumiem ar šīm partnervalstīm un dot ieguldījumu ekonomikas restrukturizācijai, modernizācijai un diversifikācijai attiecīgajās valstīs. Tā kā DCFTA mērķis ir **pakāpeniska integrācija ES iekšējā tirgū**, tās vairāk līdzinās “jaunās paaudzes” BTN un ir unikāls tirdzniecības nolīguma veids.

DCFTA ir divas galvenās komponentes:

- 1) pakāpeniska, savstarpēja **tirgus atvēršana** (tarifu atcelšana/samazināšana un ar tarifiem nesaistītu tirdzniecības šķēršļu atcelšana), ko veic abas puses ar zināmu asimetriju, no kuras labumu gūst austrumu partnervalstis; kā arī
- 2) tālejoša **tiesību aktu tuvināšana** ES tiesību aktiem ar tirdzniecību saistītās jomās.

3.1. Tirdzniecības plūsmas

ES ir lielākais visu trīs valstu tirdzniecības partneris; 2016. gadā tirdzniecības apjoms ar ES bija attiecīgi 55 % (Moldova), 41 % (Ukraina) un 30 % (Gruzija) no šo valstu kopējā tirdzniecības apjoma. ES ir pozitīva tirdzniecības balance ar visām trim valstīm.

3.1.1. Ukraina

2016. gadā, kas bija pirmais DCFTA piemērošanas gads, gan ES **eksports** uz Ukrainu, gan **imports** no Ukrainas pieaudzis attiecīgi par 17,6 % un 1,9 %⁸. To lielā mērā noteikušas atveseļošanās pazīmes Ukrainas ekonomikā, kas lēnām atgūstas no recesijas 2015. gadā, kad IKP samazinājās par 9,9 % un neto ārvalstu tiešie ieguldījumi samazinājās no 8,2 miljardiem euro 2012. gadā līdz 3 miljardiem euro 2015. gadā.

3.1.2. Moldova

2014.–2016. gadā ES **eksports** uz Moldovu **samazinājās** par 13 %, jo samazinājās iekšzemes pieprasījums, reģionā pastāvēja iekšējas problēmas (krāpniecība banku nozarē) un ekonomiskas grūtības. Tajā pašā laikā ES **imports** no Moldovas **pieauga** par 13,5 %, visvairāk lauksaimniecības produktu imports, bet arī iekārtu, mēbeļu un apģērbu imports.

⁸ ES un Ukrainas DCFTA provizoriski tika piemērots no 2016. gada 1. janvāra. DCFTA ar Gruziju un Moldovu provizoriski tika piemēroti kopš 2014. gada 1. septembra.

3.1.3. Gruzija

ES **eksports** uz Gruziju 2014.–2016. gadā **palielinājās** par 2,8 %, turpretim ES **imports** no šīs valsts **samazinājās** par 16,4 %. Izejvielu cenu kritums pasaulē bija viens no galvenajiem iemesliem, kāpēc samazinājās eksporta vērtība no Gruzijas, jo to galvenokārt veido izejmateriāli un pusfabrikāti. Tomēr eksporta līmenis apjoma ziņā ir palicis nemainīgs.

Ukrainas droni un pēcpārdošanas pakalpojumi — ieguvums ES ģeodēzijas un topogrāfijas nozarēs

Kijevā bāzētais uzņēmums Drone.ua izgatavo bezpilota lidaparātus jeb dronus, kas tiek pārdoti Eiropā. Tas ir izveidojis kopuzņēmumu Lietuvā ar nosaukumu UAV.tools, lai izplatītu savu tehnoloģiju piecpadsmit Eiropas valstīs. Tas drīz atvērs birojus Apvienotajā Karalistē un Moldovā.

Uzņēmums ne tikai eksportē lidaparātus, bet arī sniedz tehnisku atbalstu, nodrošina apmācības un datu apstrādi. Ukrainā dronus izmanto lauksaimniecībā, savukārt ES tos biežāk izmanto ģeodēzija un topogrāfijā.

Ukraina Eiropā nostiprina savas pozīcijas dzīvnieku pārtikas jomā

2017. gada maijā Ukrainas uzņēmums Kormotech LLC tika iekļauts pasaules un Eiropas 50 lielāko mājdzīvnieku pārtikas ražotāju sarakstā (šajā sarakstā ir tikai 3 uzņēmumi no Centrāleiropas un Austrumeiropas).

Pateicoties DCFTA, pēdējo divu gadu laikā uzņēmuma produkcija (kaķu un suņu barība) ir sākusi iekarot jaunus tirgus ES, jo tā ražotnes atbilst Eiropas pārtikas nekaitīguma un kvalitātes standartiem. Kormotech LLC ražo 16 000 tonnu slapjās un 30 000 tonnu sausās gatavās barības gadā un eksportē to uz 15 valstīm.

3.2. Tarifu kvotas

Visi trīs DCFTA partneri pilnībā neizmantoja TK lauksaimniecības produktiem, jo tie neatbilda ES sanitārajām un fitosanitārajām prasībām.

Ukrainas gadījumā pilnībā tika izmantotas 11 no kopējām 36 TK.

Moldovas gadījumā tika izmantotas divas no kopā sešām produktu grupām.

Gruzijā nav izmantota tikai viena beznodokļu tarifu kvota, kas piešķirta svaigiem un dzesinātiem ķiplokiem.

3.3. Preferenču izmantojuma rādītāji

Šie rādītāji ir pieejami tikai par austrumu partnervalstu eksportu uz ES. Tie ir ļoti **augsti**, ap 80 % Gruzijai un 90 % — Ukrainai un Moldovai.

3.4. Pakalpojumi un ieguldījumi

Attiecībā uz **pakalpojumiem** 2014.–2015. gadā gan ES **eksports** uz Moldovu, gan **imports** no Moldovas **palielinājās** par attiecīgi 3 % un 17 %, turpretim Gruzijas gadījumā eksports un imports palicis **nemainīgs**.

ES **ieguldījumu plūsmas** uz Moldovu un no tās arī **palielinājās** abos virzienos (ES ieguldījumi Moldovā par 127 %, Moldovas ieguldījumi ES par 67 %), lai gan absolūtajos skaitļos to vērtība ir ļoti zema. Gruzijas gadījumā investīciju plūsmas saglabājas **nemainīgas**⁹.

3.5. Īstenošanas iestādes

Tiesību aktu tuvināšana ir galvenā DCFTA ieviešanas komponente. Tas arī bija galvenais jautājums īstenošanas iestāžu — Asociācijas komitejas tirdzniecības jautājumos — sanāsmēs un četrās apakškomitejās par:

- muito,
- ģeogrāfiskās izcelsmes norādēm,
- sanitārajiem un fītosanitārajiem pasākumiem,
- tirdzniecību un ilgtspējīgu attīstību.

Kas attiecas uz **SFS**, ES un Moldova kopīgi pieņēmušas visaptverošu stratēģiju, Gruzijas gadījumā — tiesību aktu ceļa karti. SFS stratēģijas oficiāla pieņemšana Ukrainā ir paredzēta 2017. gada otrajā pusē. Šie dokumenti kļuvuši par asociācijas nolīgumu/DCFTA neatņemamu sastāvdaļu un tuvākajos gados tie virzīs partnervalstis tiesību aktu tuvināšanas un iestāžu spēju veidošanas virzienā.

Līdzīgi reformu plāni ir pieņemti **tehnisko noteikumu un standartu jomā**. Abās jomās tomēr ir jāstiprina administratīvā kapacitāte visās trīs valstīs, lai veiktu atlikušo darbu un nodrošinātu efektīvu tiesību aktu īstenošanu un piemērošanu.

Attiecībā uz **valsts iepirkumiem** visās valstīs ir sagatavotas visaptverošas reformu stratēģijas. Turklāt jānorāda, ka 2016. gadā gan Moldova, gan Ukraina ir pievienojušas PTO Valsts iepirkuma nolīgumam.

Attiecībā uz **tirdzniecības nesaskaņām** Ukraina (laikā no 2016. gada jūlija līdz 2017. gada jūlijam) piemēroja eksporta nodevas metāllūžņiem un joprojām piemēro DCFTA un PTO prasībām neatbilstošas koksnes eksporta aizliegumu. Attiecībā uz ES ģeogrāfiskās izcelsmes (ĢI) norāžu aizsardzību Gruzijā abas puses ieguldījušas lielu darbu, lai izņemtu no apgrozības tirgū nosaukumus, kas neatbilst ES aizsargātajām ĢI norādēm. Moldovā novērojamas problēmas saistībā ar noteiktu ES ĢI norāžu aizsardzību, piemēram, Prosecco, un nepārredzamiem un diskriminējošiem pasākumiem, kas skar elektroenerģijas sadales nozari. Šo nesaskaņu novēršana tiek apspriesta DCFTA īstenošanas iestādēs un politiskā līmenī.

Tiesību aktu tuvināšana un iestāžu **spēju veidošana** prasīs partnervalstu un ES iestāžu nepārtrauktu darbu. No tā atkarīga DCFTA efektīva ieviešana un tirdzniecības veicināšana starp ES un partnervalstīm.

⁹ Dati par ES un Ukrainas pakalpojumu tirdzniecību atskaites periodā nav pieejami kopš DCFTA piemērošanas.

ES nodrošina **finansiālu un tehnisku atbalstu** reformām un administratīvo spēju veidošanai ar tirdzniecību saistītās jomās, tostarp:

- tirdzniecības tehnisko šķēršļu novēršana (pielāgojot infrastruktūru standartizācijas un metroloģijas jomā); atbilstības novērtēšanas sistēmas (tostarp novērtēšanas struktūru akreditācija) un tirgus uzraudzības sistēmas atbilstība ES standartiem,
- konkurences noteikumu ieviešana (tostarp valsts atbalsta jomā),
- sanitāro un fitosanitāro pasākumu tuvināšana ES sistēmai (īpaši iestāžu spēju veidošana pārtikas nekaitīguma kontrolei),
- intelektuālā īpašuma tiesību aizsardzība un piemērošana,
- valsts iepirkumu sistēmas saskaņošana nolūkā atvērt savstarpēju tirgu,
- ražotāju organizāciju veidošanas veicināšana un vērtību radīšanas ķēdes optimizācija,
- MVU attīstība.

Attiecībā uz pēdējo trīs valstis gūst labumu no **DCFTA atbalsta maziem un vidējiem uzņēmumiem** (200 miljoni euro visām trim valstīm).

4. EKONOMISKO PARTNERATTIECĪBU NOLĪGUMI — ĀFRIKAS, KARĪBU JŪRAS REĢIONA UN KLUSĀ OKEĀNA (ĀKK) VALSTIS

2016. gadā Ekonomisko partnerattiecību nolīgumu (EPN) skaits pieauga līdz septiņiem, aptverot 28 valstis:

- Karību jūras, Klusā okeāna, Austrumāfrikas un Dienvidāfrikas (ADĀ) apakšreģions,
- Kamerūna Centrālāfrikā,
- Dienvidāfrikas Attīstības kopienas (SADC) EPN valstis,
- Gana un Kotdivuāra Rietumāfrikā.

4.1. Nolīgumu stāvoklis

4.1.1. SADC

2016. gada jūnijā tika sasniegts pagrieziena punkts, kad **ES parakstīja EPN** ar sešām Dienvidāfrikas attīstības kopienas (SADC) valstīm; tas provizoriski tika piemērots no 2016. gada oktobra. Papildus **klasiskajiem tirdzniecības noteikumiem** iesaistītās SADC valstis (Botsvāna, Lesoto, Namībija, Dienvidāfrika, Svazilenda un Mozambika), kā arī ES ir apņēmušās veidot partnervalstu attiecības, kas vērstas uz **ilgtspējīgu attīstību**, tostarp sabiedrības dzīves līmeņa un vides standartu paaugstināšanu.

Nolīgums tiešā veidā atbalsta reģiona ekonomisku iekļaušanu, veicinot ciešāku sasaisti starp sešām valstīm. 2016. gadā tikai **Mozambika** (septītā SADC valsts) vēl nav ratificējusi nolīgumu un arī nepiemēro to.

4.1.2. Rietumāfrika

Provizoriska EPN piemērošana Rietumāfrikas reģionā nav notikusi, jo trīs no sešpadsmit valstīm to **nav parakstījušas**. Tikmēr divas šī reģiona valstis — **Kotdivuāra** un **Gana** — parakstīja un **ratificēja** katra savu EPN¹⁰. Kotdivuāra sāka piemērot EPN 2016. gada septembrī, un Eiropas Parlaments 2016. gada 1. decembrī piekrita nolīgumam ar Ganu, ļaujot to provizoriski piemērot.

4.1.3. Austrumāfrikas valstu kopiena (AĀK)

Šeit nepieciešami **trīs valstu** (no piecām) **paraksti**, pirms varēs saņemt Eiropas Parlamenta piekrišanu un sākt nolīguma provizorisku piemērošanu.

4.2. Tirdzniecības plūsmas

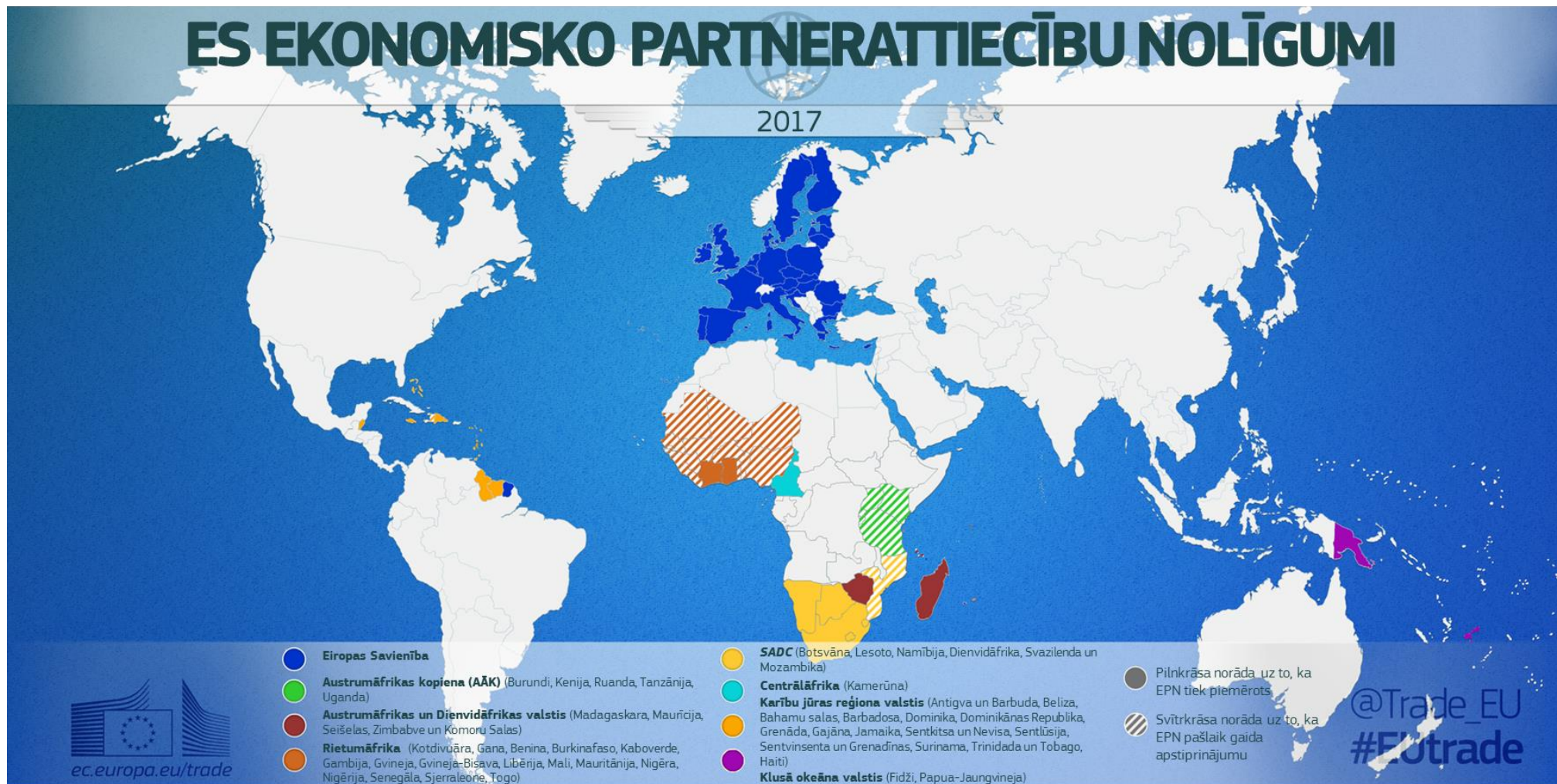
Tirdzniecības attīstība piemērotajos EPN, kas minēti šajā ziņojumā (Karību jūras reģiona valstis (Cariforum), Klusā okeāna valstis, ADĀ partnervalstis un Kamerūna), atklāj **neviennozīmīgu** ainu. Dažas valstis, piemēram Kamerūna un Fidži, nepiemēro EPN pietiekami ilgi, lai būtu iespējams izdarīt skaidrus secinājumus. Savukārt citas valstis pēdējos gados ir piedzīvojušas tirdzniecības svārstības abos virzienos, dažos gadījumos tas saistīts ar izejvielu cenu svārstībām, kas skar EPN partnervalstu eksportu.

Dažas valstis konsekventi saglabājušas **augšupejošu tendenci** eksportam uz ES, it īpaši **Madagaskara** un **Dominikānas Republika**.

¹⁰ Abi EPN nosaka, ka tos varēs aizvietot ar Rietumāfrikas un ES BTN, kad tāds tiks piemērots.

ES EKONOMISKO PARTNERATTIECĪBU NOLĪGUMI

2017

Visos ĀKK reģionos, izņemot Karību jūras reģiona valstis, ES partnervalstis, ar kurām noslēgti EPN, gūst labumu no **pozitīvas tirdzniecības bilances** ar ES.

Karību jūras reģiona valstīs eksporta apjoms uz ES ar atsevišķiem izņēmumiem ir **mazinājies** kopš 2013. gada. 2016. gadā bija vērojams kritums par 23 %, kas saistīts ar izejvielu kritumu, kas skāra Trinidadas un Tobago eksportu.

4.3. Ieguldījumi

ES ieguldījumi EPN partnervalstu teritorijās ir **palielinājušies**, izņemot Cariforum, kur ES ieguldījumi palikuši nemainīgi. Cariforum ieguldījumi ES ir palielinājušies.

Madagaskaras tekstils ES patērētājiem

Madagaskaras tekstila un apģērbu ražošanas nozare ir guvusi labumu no EPN noslēgšanas, kas paredz piekļuvi ES tirgum bez nodokļiem un kvotām, kā arī uzlabotus izcelsmes noteikumus. Pēc EPN piemērošanas uzsākšanas Madagaskara piedzīvoja eksporta pieaugumu uz ES par gandrīz 15 % gadā. 2015. gadā audumi un apģērbs bija tās galvenās eksportpreces, kuru vērtība pārsniedza 300 miljonus euro un veidoja gandrīz trešdaļu Madagaskaras kopējā eksporta uz ES.

Viens no labuma guvējiem ir vietējais audumu ražotājs Epsilon. Tas ir palielinājis sākotnējo darbinieku skaitu no 100 līdz 2000. EPN ir arī palīdzējuši radīt labākus dzīves apstākļus darbiniekiem un viņu ģimenēm.

4.4. ES atbalsts EPN īstenošanā

Ir svarīgi izstrādāt uzraudzības mehānismus, lai vērotu EPN darbību un ietekmi un pārliecinātos, ka sadarbība attīstības jomā un ar tirdzniecību saistītā palīdzība veicina EPN īstenošanu.

Nodaļās par sadarbību ekonomikas un attīstības jomā vairākos EPN ES ir uzņēmusies sadarboties ar attiecīgajām valstīm, galvenokārt sniedzot finansiālu un tehnisku atbalstu.

ES ir koordinējusi EPN īstenošanu ar **attīstības politiku, sadarbību un tirdzniecības atbalstu**, apspriežoties ar kompetentām valstu iestādēm, privāto sektoru un sabiedrības grupām.

Kopā tās izstrādājušas “**Nacionālos EPN īstenošanas plānus**” (NEĪP). To mērķis ir identificēt valstu vajadzības šādās jomās:

- EPN ievērošana, pārvaldība un uzraudzība,
- informācija par EPN,
- komercdarbības vides veicināšana, kas ļautu valstīm un komersantiem pilnīgāk izmantot nolīgumu priekšrocības.

Šāda veicināšana ietver **nepieciešamo reformu** īstenošanu, lai:

- veicinātu izaugsmi, ekonomikas diversifikāciju un vietējo pievienoto vērtību,
- piesaistītu investīcijas un
- atbalstītu darba vietu radīšanu.

Uz šāda pamata ES **identificē vajadzības** un **pēta saistību** starp dažādiem iespējamajiem finansējuma avotiem. Tie var ietvert finansējumu no:

- dažādiem ES attīstības atbalsta instrumentiem valstu, reģionu un ĀKK iekšējā līmenī,
- ES dalībvalstīm,
- Eiropas Investīciju bankas,
- citām attīstības atbalsta finanšu iestādēm un citiem iespējamajiem līdzekļu devējiem.

Kopumā NEĪP palīdzēs organizētāk un iedarbīgāk integrēt ar EPN saistīto problēmu risināšanas pasākumus un iespējas.

4.5. Palīdzība attīstības jomā

Palīdzība attīstības jomā ir atvēlēta dažādiem reģioniem un valstīm, kas īsteno EPN papildus citiem ES finansējuma avotiem, kas netieši risina ar EPN saistītās vajadzības.

Karību jūras reģionā Cariforum tika piešķirti vairāk nekā 100 miljoni euro reģionālās programmas ietvaros saskaņā ar 11. Eiropas Attīstības fondu, lai stiprinātu reģionālo sadarbību un integrācijas procesu.

Klusā okeāna valstīs kā prioritāte 50 miljonu euro reģionālajā finansējumā tika noteikta arī reģiona tirdzniecība, uzņēmējdarbības vide un privātā sektora iesaiste.

ADĀ reģionā katrai no četrām EPN valstīm tika piešķirts 10 miljonu euro finansējums Austrumāfrikas un Dienvidāfrikas reģionālās programmas ietvaros.

Rietumāfrikā tika veikti priekšdarbi, lai nodrošinātu reģionālās konkurētspējas veicināšanas programmas līdzekļus Ganai un Kotdivuārai. Tas ietvers īpašas ar EPN īstenošanu saistītas darbības.

Centrālāfrikā Kamerūna vērtē, kā izlietot līdzekļus, kas pieejami 211 miljonu euro reģionālā integrācijas finansējuma ietvaros.

Kopumā ES ir īpaši centusies veicināt lauksaimniecības produktu tirdzniecību un ieguldījumus ĀKK valstīs, lai palīdzētu tām gūt labumu no EPN.

4.6. Iestāžu darbība

Šajā ziņojumā minēto EPN ietvaros bija vērojama nozīmīga iestāžu darbība.

- **EPN pārvaldes struktūras** organizēja ikgadējas tikšanās Cariforum, Kamerūnā un ĀKK valstīs (taču ne Klusā okeāna valstīs),
- **pilsoniskās sabiedrības pārstāvji** tikās otrajā Cariforum un ES EPN kopīgās konsultatīvās komitejas sanāksmē (Brisele 2016. gada aprīlis).

Sīkāku informāciju par šīm sanāksmēm var atrast dienestu darba dokumentā, kas pievienots šim ziņojumam.

5. “PIRMĀS PAAUDZES” BTN

ES noslēgusi “pirmās paaudzes” BTN pirms 2006. gada **paziņojuma par globālo Eiropu**. Šie BTN parasti aptver tikai preču tirdzniecību, un pat lauksaimniecības produktu tirdzniecība to darbības jomai bieži pievienota vēlāk.

Šajā kategorijā ietilpst samērā dažādi BTN, un tie ir:

- Muitas savienība ar Turciju,
- BTN ar Islandi, Norvēģiju¹¹ un Šveici, kas noslēgti 20. gadsimta septiņdesmitajos gados,
- BTN ar Fēru salām, Meksiku, Čīli un Dienvidāfriku,
- BTN ar ES Vidusjūras partnervalstīm¹² asociācijas nolīgumu ietvaros, kas noslēgti ar tām 20. gadsimta deviņdesmitajos gados¹³.

Ir izstrādāti **plāni pilnveidot** vairumu šo BTN par visaptverošiem BTN, kas labāk atbilst sarežģītajām ekonomiskajām attiecībām, kas mūsdienās pastāv starp ES un tās partnervalstīm. Pārrunas par BTN pilnveidošanu ar **Meksiku** jau notiek, tās sāktas arī ar **Maroku** un **Tunisiju**. Notiek priekšdarbi, lai sāktu pārrunas par muitas savienības modernizēšanu ar **Turciju** un BTN ar Čīli, savukārt BTN ar **Dienvidāfriku** aizvieto EPN ar SADC.

Tradicionālās itāļu pastas eksports uz Dienvidāfriku

Ģimenes uzņēmums Pasta Astorino no Kalabrijas ražo un pārdod pastu Itālijā un ārvalstīs. ES un Dienvidāfrikas tirdzniecības nolīgums stājās spēkā 2000. gadā. Tā rezultātā ievērojami palielinājās Eiropas pastas eksports uz Dienvidāfriku gan vērtības (43 %), gan apjoma ziņā (67 %).

Pateicoties ES un Dienvidāfrikas tirdzniecības nolīgumam, Pasta Astorino uzsāka darbību Dienvidāfrikā un 2015. gadā eksportēja vienu tonnu pastas. Vietējie piegādātāji, kas sadarbojas ar uzņēmumu, arī ir guvuši labumu no ES tirdzniecības līguma.

5.1. Tirdzniecības plūsmas

Kopumā tirdzniecības attīstība ir bijusi pozitīva, jo divpusējā tirdzniecība, piemērojot BTN, ir palielinājusies visās valstīs.

5.1.1. Šveice

Šveice ir ES trešā lielākā tirdzniecības partnervalsts, un kopš 2002. gada **gan ES eksports, gan imports ir pieaudzis** par 96 %.

5.1.2. Turcija

Turcija ir ES piektā lielākā tirdzniecības partnervalsts. Piemērošanas periodā **ES eksports** uz Turciju **pieaudzis** par 185 %, imports – par 160 %. Taču **kopš 2014. gada** ES eksports uz Turciju bijis nemainīgs, turpretim imports turpina pieaugt; tā rezultātā ES tirdzniecības bilances pārpalikums samazinājies no 20 miljardiem euro uz 10 miljardiem euro.

¹¹ 1992. gada Eiropas Ekonomiskās zonas (EEZ) nolīgums ar Islandi un Norvēģiju veicināja brīvu preču, pakalpojumu, investīciju un cilvēku kustību šajā zonā. Tas nav šī ziņojuma priekšmets.

¹² Alžīrija, Ēģipte, Izraēla, Jordānija, Libāna, Maroka, Palestīna un Tunisija.

¹³ Visu sarakstu skatīt 2. pielikumā.

5.1.3. Čīle

Attiecībā uz Čīli kopš 2002. gada ES eksports ir palielinājies par 170 %, proti, gandrīz trīs reizes vairāk nekā imports, kas šajā laikā ir palielinājies par 50 %. Tomēr, tā kā pēc ES un Čīles BTN noslēgšanas Čīle ir parakstījusi BTN ar daudzām citām partnervalstīm, laika gaitā ES pakāpeniski **zaudējusi tirgus daļu Čīlē** par labu citām tirdzniecības partnervalstīm¹⁴.

Austriešu mīklas eksports uz Meksiku

Backaldrin ir ģimenes uzņēmums Astenē, Augšaustrijā, tas ražo cepšanas sastāvdaļas. Uzņēmums ir Kornšpices graudu radziņa receptes autors un eksportē izstrādājumus uz vairāk nekā 100 valstīm. 2001. gada ES un Meksikas nolīgums palīdzēja uzņēmumam Backaldrin ienākt Meksikas tirgū.

Tagad Backaldrin eksportē 80 % savu izstrādājumu, un spēcīgā starptautiskā tirdzniecība ir nodrošinājusi turpmākus ieguldījumus un iespēju radīt darba vietas. 2013. gadā Backaldrin atvēra inovāciju un tehnoloģiju centru, un tuvākajā laikā tas plāno radīt 50 darba vietas ļoti prasmīgiem darbiniekiem.

5.1.4. Vidusjūras reģiona valstis

Nolīgumi ar Vidusjūras reģiona valstīm paredz pilnīgu un **abpusēju** rūpniecības preču tirdzniecības **liberalizāciju** un daļēju lauksaimniecības produktu, lauksaimniecības un zivsaimniecības pārstrādes produktu tirdzniecības liberalizāciju.

Šie nolīgumi parasti ietver **asimetriskus elementus**, piemēram, garus pārejas periodus un/vai ne tik plašu lauksaimniecības produktu tirdzniecības liberalizāciju. Vidusjūras reģiona partnervalstis gūst labumu no tā, un šie nolīgumi galvenokārt paredzēti, lai attīstītu reģionu un labāk integrētu to ES tirgū.

Vairumam mūsu partneru šajā reģionā ES ir vadošais tirdzniecības partneris. Vidusjūras reģiona valstis ir **ļoti atkarīgas no ES** gan importa, gan eksporta jomā.

Lai arī **tirdzniecības apjoms pieaudzis** abām pusēm, vairumā valstu ES eksports pieaudzis ātrāk nekā imports no šīm partnervalstīm. Izņēmuma kārtā, kopš spēkā stājušies nolīgumi, eksports no Marokas un Tunisijas uz ES ir pieaudzis vairāk nekā ES eksports uz šo valstu tirgiem. Valstīm, kas panākušas vislielāko progresu **strukturālo reformu** un **diversifikācijas** virzienā, piemēram, **Maroka, Tunisija un Izraēla**, tirdzniecības deficīts ir relatīvi mazāks un nemainīgāks.

Alžīrija arī ir īpašs gadījums, jo vairāk nekā 90 % tās eksporta uz ES veido minerālu kurināmais, kas katru gadu līdz 2012. gadam nodrošinājis tirdzniecības bilances pārpalikumu. Kopš 2012. gada šī eksporta vērtība tomēr ievērojami kritusies vienlaikus ar naftas **cenu kritumu pasaulē**. Kopš 2015. gada Alžīrijā ir reģistrēts **tirdzniecības bilances deficīts ar ES**.

¹⁴ Lai saglabātu un stiprinātu savu pozīciju Čīles tirgū, ES un Čīle šobrīd izskata iespēju pārrunāt esošā nolīguma modernizēšanu.

Pieaudzis spāņu cepumu eksports uz Alžīriju

Galletas Gullón ir viens no Eiropas vadošajiem cepumu ražotājiem. Tas eksportē savus ražojumus uz vairāk nekā 100 valstīm. ES un Alžīrijas tirdzniecības nolīgums, kas stājās spēkā 2005. gadā, samazināja tarifu šķēršļus, kuri iepriekš bija līdz pat 30 %. Tas ļāva Eiropas uzņēmumiem, piemēram, Galletas Gullón, vieglāk eksportēt savas preces uz šo valsti.

Pēdējo piecu gadu laikā Galletas Gullón tirdzniecības apjoms Alžīrijā ir pieaudzis par 36 %, 2015. sasniedzot 2 miljonus euro. Nepārtrauktais pieprasījums nodrošinājis, ka Galletas Gullón tagad kļuvis par lielāko cepumu eksportētāju uz Alžīriju; tas ir sasniegums, kas uzņēmuma skatījumā nebūtu bijis iespējams bez BTN.

5.2. Tarifu kvotas

Kopumā TK **netiek izmantotas pilnībā** vai tiek izmantotas tikai atsevišķiem produktiem. Izņēmums ir Izraēla, kas pārsvarā izmanto TK. Eksportējot uz ES tirgu, daudzas Vidusjūras reģiona valstis sastopas ar izaicinājumiem ES **regulatīvo prasību** un standartu dēļ. Daudzos gadījumos regulatīvā vide partnervalstīs neatbilst ES prasībām.

Vidusjūras reģiona partnervalstis ekonomiski skārusi **reģiona nestabilitāte**. Dažas no grūtībām, ar kurām sastopas šīs partnervalstis:

- tradicionālo tirdzniecības ceļu slēgšana,
- sarežģīta politiskā situācija,
- liels skaits bēgļu un
- grūtības piesaistīt ārvalstu investīcijas nestabilā laikā.

Sīrijas bēgļu krīzes ietekmi īpaši asi izjūt nelielas valstis ar trauslu ekonomiku, piemēram, Jordānija un Libāna. ES meklē ceļus, kā stiprināt ekonomisko sadarbību un ar tirdzniecību saistītu palīdzību, kuras mērķis ir nodrošināt Vidusjūras reģiona valstīm iespēju gūt vairāk labuma no tirdzniecības liberalizācijas ar ES. 2016. gada jūlijā **izcelsmes noteikumu vienkāršošanas** iniciatīva ar **Jordāniju**, kas saistīta ar Sīrijas bēgļu nodarbinātību, ir piemērs ES vēlmei reaģēt uz noteiktām problēmām, ar kurām saskaras Vidusjūras reģiona partnervalstis.

5.3. Preferenču izmantojuma rādītāji

Tās nav pieejamas visām valstīm attiecībā uz ES eksportu. Pieejamās preferences ES eksportam tomēr ir daudz zemākas nekā importam no BTN partnervalstīm uz ES. Preferenču izmantojuma rādītājs **“pirmās paaudzes” BTN partnervalstīm** ir robežās no 96 % (imports no Tunisijas un Ēģiptes) līdz 66 % (imports no Norvēģijas), vidēji — 84 %. **ES eksportam** tas ir robežās no 74 % (eksports uz Libānu un Čīli) līdz 23,5 % (eksports uz Tunisiju), vidēji — 53 %.

5.4. Pakalpojumi un ieguldījumi

Kopumā ES ir vislielākais vai viens no svarīgākajiem partneriem pakalpojumu tirdzniecībā un ieguldījumu nodrošināšanā visās šajās valstīs. Pakalpojumu tirdzniecības un ieguldījumu attīstība kopumā bijusi **pozitīva**. Tomēr pēdējos gados plašākas tendences skārušas dažu valstu, jo īpaši Vidusjūras reģionā, pakalpojumu tirdzniecību, it īpaši **tūrismu**.

5.4.1. Čīle

“Pirmās paaudzes” BTN neietver pakalpojumu tirdzniecību, izņemot Meksiku un Čīli. Laikā no 2010. gada līdz 2015. gadam **ES pakalpojumu eksports** uz Čīli palielinājies par 27 % un imports – par 29 %.

Attiecībā uz **ieguldījumiem** ES ir lielākais ieguldītājs Čīlē, bet pēdējos gados ES investīcijas samazinās, iespējams, tā iemesls ir **krīze Čīles kalnrūpniecības** nozarē.

5.4.2. Meksika

2010.–2015. gadā ES pakalpojumu eksports palielinājies par 54 %, turpretim ES imports palielinājies par 47 %.

Meksikas gadījumā vidējā investīciju plūsma no ES gadā ir trīskāršojusies, kopš tika piemērots BTN.

5.5. Īstenošanas iestādes

“Pirmās paaudzes” BTN nav tik izstrādātas īstenošanas iestāžu struktūras kā jaunākajos BTN, taču **ikgadējā sanāksme** par attīstības novērtēšanu ir plānota un parasti notiek.

Šajās sanāksmēs risinātie jautājumi ir ļoti atšķirīgi, tie atspoguļo katras tirdzniecības partnervalsts konkrēto situāciju. Tipiskākie jautājumi, kas risināti vairākās no šīm sanāksmēm:

- apgrūtināšanas muitas procedūras,
- ierobežojumi lauksaimniecības produktu tirdzniecībai,
- zāles,
- valsts iepirkumi un
- ārvalstu tiešo investīciju ierobežojumi.

Vidusjūras reģiona valstu gadījumā tika pārrunāta arī ar **tirdzniecību saistīta palīdzība**, pievēršot uzmanību **tiesību aktu tuvināšanai** ES noteikumiem, it īpaši sanitāro un fitosanitāro pasākumu, standartu un atbilstības novērtēšanas jomās.

6. UZMANĪBAS CENTRĀ: TIRDZniecības UN ILGTSPējīgas ATTĪSTības NODAĻAS

ES BTN ietver noteikumus par ilgtermiņa attīstību, piemēram, galveno starptautisko **darba un vides standartu** un instrumentu ievērošana, tostarp attiecībā uz **koksni** un **zivīm**, un **ilgtspējīgas ražošanas un uzņēmumu sociālās atbildības veicināšanu**.

Tirdzniecības un ilgtspējīgas attīstības (TIA) nodaļā paredzēto darbību raksturs un apmērs atšķiras dažādām partnervalstīm un ir atkarīgs no laika, kad tās tika ieviestas.

Saskaņā ar asociācijas nolīgumiem ar Gruziju, Moldovu un Ukrainu ar tirdzniecību saistīti noteikumi ir ieviesti tikai pēdējā laikā. Tādējādi lielākais uzdevums 2016. gadā bija **izveidot iestādes**, tostarp pilsoniskās sabiedrības mehānismus, kā arī **prioritāro darba jomu identificēšana**.

6.1. “Jaunās paaudzes” BTN darbības

Vissenāk noslēgti līgumi ar Dienvidkoreju, Centrālameriku, Kolumbiju un Peru. Turpmāk minētas dažas darbības, kas 2016. gadā veiktas saskaņā ar šiem trim līgumiem.

Tika veikts **salīdzinošs** pētījums par Starptautiskās Darba organizācijas (SDO) Konvencijas Nr. 111 par diskriminācijas aizliegumu darbavietā ieviešanu ES un **Korejā** (tostarp semināri Seulā un Briselē).

Joprojām turpinās projekti ar SDO **Salvadorā** un **Gvatemalā**, lai stiprinātu **SDO pamatkonvenciju īstenošanu**, pievēršot uzmanību:

- biedrošanās brīvībai,
- koplīgumiem un diskriminācijas aizliegumam un
- bērnu darbam.

Tiek turpināts pastāvīgs dialogs ar **Kolumbiju** par Konvencijas par starptautisko tirdzniecību ar apdraudētajām savvaļas dzīvnieku un augu sugām (**CITES**) ieviešanu.

Kopumā ir vērojams **pakāpenisks progress** šo TIA nodaļu ieviešanā. Tas ir veicinājis un nodrošinājis vērtīgu pamatu regulāriem un tematiskiem dialogiem ar ES tirdzniecības partnervalstīm par nodarbinātības un vides jautājumiem, kas saistīti ar tirdzniecību, un sākotnējo TIA prioritāšu un iespēju noteikšanu.

6.2. Starpvaldību TIA tikšanās

Pārskata periodā šādas tikšanās notika ar Centrālamerikas, Kolumbijas un Peru, Korejas, Gruzijas un Moldovas valdībām.

Nodarbinātības jomā 2016. gadā tika apspriestas šādas tēmas:

- darba inspekcija (Kolumbija, Peru, Hondurasa, Moldova, Gruzija),
- koplīgumi (Kolumbija, Gvatemala),
- represijas pret arodbiedrībām (Kolumbija),
- biedrošanās brīvība (Salvadora, Panama),
- bērnu darbs (Kolumbija, Salvadora, Gvatemala, Panama, Gruzija),
- trīspusējas konsultācijas¹⁵ (Gruzija) un
- veselība un drošība darbā (Kolumbija, Peru, Moldova).

¹⁵ Konsultācijas starp uzņēmumiem, nodarbinātajiem un valsts iestādēm.

Galvenie pārrunātie **vides jautājumi**:

- **CITES:**

- Gruzija, Moldova,
- krokodilu un kaimanu ādas tirdzniecība — no Kolumbijas,
- koksne (*Dalbergia* genus) — ar Gvatemalu un Panamu,
- haizivis un rajas — ar Panamu;

- **klimata pārmaiņu** apkarošana saskaņā ar Parīzes nolīgumu:

- CO₂ emisiju samazināšana rūpniecībā Kostarikā,
- ekosistēmas atjaunošana, mežu atjaunošana un cīņa pret atmežošanu (Salvadorā, Hondurāsā, Nikaragvā, Gruzijā),
- Konvencija par bioloģisko daudzveidību (it īpaši Nagojas protokols) — ar Panamu un Moldovu.

6.3. Citas sanāksmes

Papildus starpvaldību TIA sanāksmēm tika organizētas atklātas **valdības un pilsoniskās sabiedrības pārstāvju**, tostarp darba ņēmēju un darba devēju pārstāvju, sanāksmes. ES pilsoniskās sabiedrības konsultāciju grupas visu līgumu sakarā tikās ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju, lai pārrunātu TIA nodaļu īstenošanu.

6.4. Pašreizējā situācija un galvenās problēmas

Kopumā nolīgumu nolūks ir nodrošināt **noderīgu satvaru**, lai risinātu problēmas, kas varētu rasties saistībā ar tirdzniecības, sabiedrības un vides mērķu sasniegšanu.

Taču TIA jomas potenciāls **vēl nav pilnībā īstenots**¹⁶. Ir jāturpina darbs, lai pilnveidotu tālāk nodarbinātības un vides politikas, vienlaikus ievērojot starptautiskas saistības un cenšoties nodrošināt pēc iespējas augstāku aizsardzības līmeni.

TIA saistību īstenošana ir atkarīga no **ilgtermiņa sadarbības** ar tirdzniecības partneriem un **ciešas koordinācijas** starp **dažādu līmeņu iestādēm**, kas atbild par politikām tādās jomās kā nodarbinātība un vide. Tās ne vienmēr uztver vai saprot saikni starp šo politiku un starptautisko tirdzniecību. Sadarbība ar **pilsoniskās sabiedrības** organizācijām, tostarp darba ņēmēju un darba devēju pārstāvjiem, ir būtiska šī procesa daļa. To lomai īstenošanas uzraudzībā arvien būtu jāpieaug.

2016. gada laikā Komisija strādāja, lai efektīvāk īstenotu BTN TIA nodaļas. Komisija centās **vairāk strādāt** ar uzņēmumiem un citām attiecīgajām pilsoniskās sabiedrības ieinteresētajām personām, kā arī **uzlabot sadarbību** ar starptautiskajām organizācijām, jo īpaši SDO.

Komisijas mērķis ir labāk izmantot **starptautisko organizāciju** kontrolējošās un **uzraudzības struktūras**, piemēram, SDO un daudzpusējos vides nolīgumus (DVN), kā primāro informācijas avotu, lai novērtētu TIA īstenošanas efektivitāti.

¹⁶ Komisija šobrīd ir iesaistījusies visaptverošās pārrunās ar Eiropas Parlamentu, Padomi un ieinteresētajām personām ar mērķi uzlabot tirdzniecības un ilgtspējīgas attīstības īstenošanas un izpildes efektivitāti mūsu nolīgumos. 2017. gada 11. jūlijā Komisija sagatavoja neoficiālu dokumentu, kas kalpo par pamatu šai diskusijai. Skatīt: http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2017/july/tradoc_155686.pdf

Komisija arī noslēgusi līgumus par **pilotpētījumu** veikšanu, lai pārbaudītu, tostarp konsultējoties ar sociālajiem partneriem, galveno ar nodarbinātību saistīto standartu **iestrādāšanu** tiesību aktos un īstenošanu praksē pilotvalstīs (Kolumbija, Gruzija un Gvatemala). Komisija plāno paplašināt šos pētījumus 2018.–2019. gadā.

Komisija ieviesa mehānismu **ES dalībvalstu sadarbības** stiprināšanai TIA nodaļu ieviešanā, izveidojot šim nolūkam paredzētu TIA ekspertu grupu. Šī grupa regulāri tiekas un nodrošina informācijas apmaiņu un sadarbību. Partnerība ar dalībvalstīm un sadarbība TIA jautājumos pastiprināsies 2017.–2018. gadā.

7. BTN IETEKMES *EX POST* NOVĒRTĒJUMS — ČĪLE UN MEKSIKA

Šajā ziņojumā izklāstīta BTN ieviešanas situācija 2016. gadā. Tajā salīdzināšanas nolūkā vērā ņemti arī dati par dažiem pēdējiem gadiem. *Ex post* novērtējumos veikta rūpīga BTN ietekmes analīze. Līdz šim šādi novērtējumi sagatavoti par Čīles un Meksikas BTN¹⁷. Korejas BTN analīze tiks pabeigta 2017. gadā. Turklāt šobrīd tiek veikts vispārējs pētījums par BTN ietekmi uz dzīvnieku labturību

7.1. Čīle

Šajā valstī pētījumā secināts, ka muitas **tarifu samazināšana** būtiski ietekmējusi abpusējo tirdzniecības plūsmu. Simulācijas parādīja, ja nebūtu BTN, Čīles eksports uz ES 2009. gadā būtu par 20 % mazāks un ES eksports uz Čīli 2010. gadā būtu mazāks par vismaz 40 %.

Pētījumā norādīts, ka ES īpatsvars Čīles **kopējā tirdzniecībā** kopš nolīguma stāšanās spēkā ir samazinājies, neskatoties uz būtisku abpusējo tirdzniecības plūsmu pieaugumu. Tas liecina, ja nebūtu BTN, ES eksportētāji būtu vēl vairāk izstumti no Čīles tirgus, jo Čīle ir parakstījusi ievērojumu BTN skaitu ar citiem partneriem.

Attiecībā uz **pakalpojumiem** pētījumā secināts, ka ES pakalpojumu eksports ir vairāk palielinājies pēc BTN spēkā stāšanās nozarēs, kur liberalizācijas pakāpe ir augstāka salīdzinājumā ar PTO GATS¹⁸ noteiktajām saistībām. Čīles pakalpojumu eksporta rezultāti uz ES arī bijuši salīdzinoši labi vairākās nozarēs, kur BTN saistības bija tālejošākas par tām, kas uzņemtas GATS.

Ex post ietekmes novērtējumā uzsvērta neviennozīmīga, bet kopumā nenožīmīga ietekme uz **dabas resursiem** un **vides degradāciju**. Mēslojuma pastiprināta izmantošana un molibdēna, lašu, molusku un koksnes izstrādājumu eksports, kaut arī ierobežotā veidā, tomēr veicinājis dažāda veida gaisa un ūdens piesārņojumu. Tomēr šo ietekmi zināmā mērā mazināja augstāki vides standarti, kurus noteikusi ES.

Pētījumā arī novērtēta **sociālā ietekme** galvenokārt Čīlē, jo tajā secināts, ka BTN nav radījuši acīmredzamas sociālās pielāgošanās izmaksas ES.

Lauksaimniecības nozarē Čīlē nelielas lauku saimniecības varētu būt cietušas zaudējumus salīdzinājumā ar relatīvi lielākiem lauksaimniecības uzņēmumiem. Taču kopumā BTN ietekmē tās guvušas labumu no kopējā lauksaimniecības ieņēmumu palielinājuma un samazinātās nevienlīdzības attiecībā uz piekļuvi tirgum, kas pastāvēja starp lauksaimniecības nozari un pārējām nozarēm.

7.2. Meksika

Šeit analīzē secināts, ka abpusējā **preču tirdzniecība** starp ES un Meksiku ievērojami paplašinājusies pēc tam, kas spēkā stājās BTN, it īpaši attiecībā uz nelauksaimnieciskām precēm.

¹⁷ Čīles BTN novērtējumu 2012. gadā sagatavoja ITAQA Sarl, bet Meksikas novērtējumu 2016. gadā – Ecorys. Gala ziņojumi publiski pieejami:
http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2012/august/tradoc_149881.pdf un
http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2017/august/tradoc_156011.pdf

¹⁸ Vispārējā vienošanās par pakalpojumu tirdzniecību.

ES **lauksaimniecības eksports** joprojām saskaras ar augstiem muitas tarifiem un nozīmīgiem SFS šķēršļiem Meksikā.

Eksports un imports palielinājies vairāk nekā divas reizes, un eksports no ES uz Meksiku ir audzis nedaudz ātrāk nekā eksports no Meksikas uz ES. ES **daļa** Meksikas eksportā 1999. gadā bija 3,8 % un 2013. gadā — 4,9 %. Meksikas daļa ES eksportā palielinājās no 0,5 % līdz 0,7 %.

Procentuālā vērtējumā, pateicoties BTN, **Meksikas IKP** ir par 0,34 % augstāks, un **ES IKP** ir par 0,01 % augstāks. Šis asimetriskais rezultāts radies, jo abu valstu kā tirdzniecības partneru ietekme vienai uz otru ir atšķirīga.

Vērtējot **abpusējās tirdzniecības plūsmas**, ES eksports uz Meksiku ir palielinājies nedaudz vairāk — par 19 % — nekā Meksikas eksports uz ES (pieaugums tiek lēsts 15 % apmērā).

Pakalpojumu tirdzniecības jomā tika novērots ievērojams abpusējo tirdzniecības plūsmu palielinājums, bet šīs izmaiņas ir saistītas ar attīstību kopējā pakalpojumu tirgū.

Ārvalstu tiešo ieguldījumu (ĀTI) plūsmas starp abām partnervalstīm ir mainīgas, tās daudz neatšķiras no vispārējām ĀTI plūsmu tendencēm.

BTN nav būtiski ietekmējuši **nodarbinātību, cilvēktiesību jautājumus, nabadzības un nevienlīdzības rādītāju izmaiņas**. Ja vispār tika novērotas izmaiņas, tās bija ļoti nelielas, taču pozitīvas.

Pētījumā nav secinājuma par tiešu ietekmi uz **vidi**, un kas attiecas uz **darba tiesībām**, sociālo aizsardzību un sociālo dialogu, netika konstatēta tieša saistība ar BTN.

8. GATAVOJOTIES EFEKTĪVI IEVIEST BTN

Sekojošā Korejas un Kolumbijas un Peru BTN to piemērošanas agrīnajā posmā, Komisija ir sapratusi, cik svarīgi ir rūpīgi **sagatavoties**, lai nolīgumu varētu ieviest sekmīgi. Tādējādi nākotnē, kad Komisija noslēgs sarunas, veicot ES pusē nepieciešamos pasākumus, tā sāks gatavot **ieviešanas ceļvedi**. Tajā tiks uzskaitīti tiesiskie un administratīvie pasākumi, kuri BTN partnervalstij būs jāpieņem, lai izpildītu BTN noteiktās saistības.

Tajā būs vienošanās un pārbaudes partnervalstīs par šo ceļvežu ieviešanu, lai nodrošinātu efektīvu nolīgumu piemērošanu. **Vjetnamas** un **Singapūras** gadījumos Komisija jau ir sākusi darbu pie ieviešanas ceļvežiem. **Jaunattīstības** un **mazattīstītās** valstīs ceļvežu ieviešana iekļaus arī pasākumus, kas palīdzēs tām labāk izmantot ES nolīgumu piedāvātās iespējas saskaņā ar šī gada ES Tirdzniecības stratēģijas atbalsta pārskatu.

ES delegācijām BTN partnervalstīs ir **nozīmīga loma** BTN ieviešanas darbā. Tās var vislabāk uzraudzīt attīstību valstī, kas ir saistīta ar BTN efektīvu darbību. Tām ir cieša sadarbība ar dalībvalstu pārstāvjiem, vietējām uzņēmēju asociācijām un citām ieinteresētām personām, ar kurām tās veido **darba grupas tirgus piekļuves jautājumos**, lai uzraudzītu tirdzniecības šķēršļu atcelšanu. BTN partnervalstīs darba grupas tirgus piekļuves jautājumos pievēršas BTN ieviešanai kā prioritātei. ES delegācijām arī ir svarīgi uzraudzīt ceļvežu ieviešanu.

Turklāt Komisija cenšas iesaistīt citas iestādes, dalībvalstis, uzņēmēju un ar uzņēmējdarbību nesaistītas organizācijas, lai sagatavotu efektīvu BTN piemērošanas uzsākšanu.

9. PLAŠĀKA INFORMĒŠANA

Tika konstatēts, ka informācijas trūkums par BTN ir viens no galvenajiem iemesliem, kāpēc uzņēmumi neizmanto BTN. Komisija tādēļ pastiprina savus centienus, lai novērstu šo trūkumu:

- tika sagatavota visaptveroša informācija par visaptverošu ekonomikas un tirdzniecības nolīgumu¹⁹ un Vjetnamas BTN²⁰;
- Tika identificēti un publicēti tiešsaistē un plašsaziņas līdzekļos eksportētāju **veiksmes stāsti**²¹;
- Tika izklāstīti plāni, lai:
 - uzlabotu ar BTN saistītas informācijas sniegšanu ES tirgus pieejamības datu bāzē²² un
 - veiksmīgāk izmantotu **esošos Komisijas instrumentus** un tīklus, lai izplatītu ar BTN saistītu informāciju.

2017.–2018. gadā tiks izvērstas jaunas digitālas saziņas **kampanas MVU mērķauditorijai**.

Bez Komisijas arī **dalībvalstīm** ir **nozīmīga loma** informācijas par BTN izplatīšanā ieinteresētajām personām. Tas jo īpaši attiecas uz MVU, kuriem bieži nepieciešama informācija attiecīgās valsts valodā un dažādos reģionos.

2016. gadā Komisija uzsāka diskusijas ar dalībvalstīm un uzņēmēju organizācijām, tostarp **Tirgus piekļuves konsultatīvajā komitejā** un Padomes **Tirdzniecības politikas komitejā**, par to, kā labāk sadarboties BTN īstenošanā. Par īpaši svarīgu tika uzskatīta centralizētas un lokālas saziņas uzlabošana.

Šajās diskusijās tika arī identificēts, ka **dalībvalstu vēstniecību un ES delegāciju** cieša sadarbība BTN partnervalstīs ir būtisks faktors, lai nodrošinātu efektīvu BTN īstenošanu.

Darbs ar dalībvalstīm, Eiropas Parlamentu, ieinteresētajiem uzņēmējiem un ar uzņēmējdarbību nesaistītām ieinteresētajām personām turpinās 2017. gadā, lai identificētu labāko praksi.

¹⁹ <http://ec.europa.eu/trade/policy/in-focus/ceta/>

²⁰ http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2016/june/tradoc_154622.pdf

²¹ <http://ec.europa.eu/trade/trade-policy-and-you/in-focus/exporters-stories/>

²² <http://madb.europa.eu/madb/indexPubli.htm>

10. SECINĀJUMI

ES ir daudz dažādu BTN, un tie ir ļoti atšķirīgi to darbības jomas un mērķu ziņā.

Darbs ar EPN un DCFTA īstenošanu ir abpusēji jāstiprina. Šo centienu panākumi ir cieši saistīti ar progresu, kas panākts:

- tiesību aktu tuvināšanā un iestāžu spēju veidošanā DCFTA gadījumā un
- īstenošanas spēju veidošanā EPN gadījumā.

Vidusjūras valstis joprojām piedzīvo grūtības, eksportējot preces uz ES tirgu. Tas notiek, lai gan BTN tiek piemēroti jau ilgāku laiku. Pēdējo gadu notikumi šajās valstīs, tostarp bēgļu krīze, kļuvuši par papildu problēmu eksporta spējas palielināšanā un ekonomikas diversifikācijā, kas palīdzētu šiem partneriem gūt vairāk labuma no BTN piedāvātajām iespējām.

10.1. Tirdzniecības plūsmas

Kopumā **preču tirdzniecība palielinās**, jo īpaši attiecībā uz ES eksportu. Ja ES eksports samazinās, to galvenokārt ietekmē ārēji faktori, kas skar attiecīgās partnervalsts ekonomiku, un samazināšanās iemesls nav BTN darbība pati par sevi.

Ievērojamais ES **lauksaimniecības produktu** un motorizēto transportlīdzekļu eksporta pieaugums jaunās paaudzes BTN ietvaros ir ļoti pozitīvs un ir pārsniedzis sākotnēji cerēto. Lielais ES uzņēmumu skaits, kas izmanto preferenciālos BTN tarifus šajās nozarēs, rāda, ka BTN nozīme šādas tendences nodrošināšanā bija liela.

10.2. Tarifu kvotas

Attiecībā uz TK ir vērojams **neizmantots potenciāls** eksporta palielinājumam abos virzienos ar visām partnervalstīm, jo to izmantošanas rādītājs kopumā ir zems.

10.3. Preferenču izmantojuma rādītāji

Saskaņā ar pieejamiem datiem **ES uzņēmumiem** kopumā tie ir **daudz zemāki** nekā mūsu tirdzniecības partnervalstīm. Komisija izskatījusi šo jautājumu un identificējusi trīs galvenos iemeslus, kāpēc tik maz tiek izmantoti BTN:

- **informācijas trūkums** par BTN,
- **grūtības saprast** noteikumus par katru produktu un
- apgrūtināšas **procedūras to dokumentu saņemšanai**, kas nepieciešami, lai gūtu labumu no preferenciāla režīma.

Komisija šobrīd strādā, lai uzlabotu informētību. Tā **uzlabo informāciju**, kas pieejama tās tīmekļa vietnēs, tostarp esošos rīkus, piemēram, iepriekšēji nolēmumi par izcelsmi. Tā arī gatavo jaunu veidu **digitālus instrumentus** un vadlīnijas, lai efektīvāk izplatītu informāciju par BTN un palīdzētu uzņēmumiem tos lietot.

Cieša sadarbība ar dalībvalstīm un uzņēmēju kopienu būs svarīga, lai pilnībā izmantotu šo instrumentu piedāvātos ieguvumus un sasniegtu iespējami daudz uzņēmumu.

Datu trūkums par preferenču izmantojuma rādītājiem ES eksportam uz dažām partnervalstīm ir problēma, un tā prioritāri jārisina ar attiecīgajām valstīm. Nākotnē BTN ietvers **noteikumu par datu apmaiņu**, bet problēma nav atrisināta attiecībā uz tiem BTN,

kas jau tiek piemēroti. Bez šiem datiem nebūs iespējams uzraudzīt BTN izmantošanu vai visu to pastiprināto centienu ietekmi, kas palīdz ES uzņēmumiem tos izmantot. Dati palīdzēs arī identificēt tās nozares, kurās preferenču izmantojuma rādītāji ir zemi, lai ar tām varētu mērķtiecīgi strādāt.

10.4. Pakalpojumi un ieguldījumi

Pakalpojumi un ieguldījumi ir ietverti visos “jaunās paaudzes” BTN un DCFTA, bet ir grūti saskatīt saistību starp BTN un norisēm šajās jomās. Lai konstatētu patieso ietekmi, ir **vajadzīgs vairāk laika**.

Ar Čīli un Meksiku noslēgto nolīgumu ietvaros tirdzniecība attīstās pozitīvi.

10.5. Tirdzniecība un ilgtspējīga attīstība (TIA)

TIA nodaļu ieviešana prasa pūles, lai iesaistītu BTN partnervalstis, taču jau ir novērotas **pozitīvas pārmaiņas**.

Šābrīža uzdevums ir **identificēt prioritātes turpmākajam darbam** nākamajos gados. Neaprobežojoties tikai ar pamata starptautisko instrumentu ratificēšanu, efektīva ieviešana gan juridiski, gan praksē joprojām ir problēma. **Pastiprināta sadarbība** ar starptautiskajām organizācijām, piemēram, SDO, nākotnē palīdzēs uzraudzīt centienus.

10.6. Aktuālie jautājumi

Progress ir panākts par šādiem jautājumiem:

- sanitārie un fitosanitārie pasākumi (Kolumbija, Peru, Moldova, Gruzija, Ukraina),
- diskriminējošs nodokļu režīms attiecībā uz stipriem alkoholiskajiem dzērieniem (Kolumbija) un
- tehniskie noteikumi un standarti (Ukraina, Gruzija).

Tomēr joprojām **neatrisinātas** ir šādas **problēmas**:

- sanitārie un fitosanitārie pasākumi,
- lauksaimniecības produktu tirdzniecības ierobežojumi,
- ģeogrāfiskās izcelsmes norāžu ievērošana un
- valsts iepirkumi.

Lai virzītu darbu uz tirgus atvēršanu, 2016. gadā ES un dalībvalstis pieņēma **jaunu SFS stratēģiju** ar skaidrām tirgus piekļuves prioritātēm 20 tirdzniecības partnervalstīm. To vidū ir valstis, ar kurām ES jau ir noslēgti BTN vai notiek sarunas par to slēgšanu. Lai mazinātu problēmas nākotnē, notiekošajās sarunās par BTN tiek pielikti papildu pūliņi²³.

Jo ilgāk BTN tiek piemērots, jo mazāk ES vajadzētu pieļaut, ka joprojām tiek pārkāptas BTN saistības. Piecus gadus pēc ES un **Korejas** BTN piemērošanas:

- ES joprojām nevar eksportēt liellopu gaļu,
- Koreja vēl nav pieņēmusi reģionalizācijas principu un

²³ Piemēram, Komisija mēģina ieviest sadarbības noteikumus dzīvnieku labturības jomā un mikrobu rezistences jomā visos jaunajos BTN. Šāda darba nolūks ir nodrošināt, lai ES lauksaimniecības produktu standarti un mūsu tirdzniecības partneru piemērotie standarti būtu vienlīdzīgi.

- ES turpinās strādāt ar Koreju, lai paplašinātu ES aizsargāto ĢI norāžu sarakstu, kā noteikts nolīgumā.

Kas attiecas uz **Peru**, arī pēc trim piemērošanas gadiem uz **stipriem alkoholiskajiem dzērieniem** attiecas diskriminējoši nodokļi. Tas ir pretēji progresam, kas šajā jomā panākts Kolumbijā. Šis jautājums ir jārisina prioritārā kārtā.

10.7. Tiesību aktu izpildes pieprasīšana

BTN **strīdu izšķiršanas procedūras nav izmantotas**, bet ES pieprasīja **PTO šķīrējtiesas sasaukšanu**, lai izskatītu diskriminējošo **stipro alkoholisko dzērienu** tirdzniecības režīmu, kādu uztur **Kolumbija**. Pēc šī pieprasījuma Kolumbijā tika pieņemts likums, kas stājās spēkā 2017. gada janvārī un kas, šķiet, atrisinājis aktuālos jautājumus. ES šobrīd uzrauga likuma īstenošanu.

Tas parāda, kā tiesiskas procedūras uzsākšana dažkārt nodrošina ātru rezultātu, un pilnīgs process nav nepieciešams. Komisijai ir **jāapsver tiesību aktu izpildes pieprasīšana**, it īpaši gadījumos, ja tiem ir būtiska ekonomiska vai sistēmiska nozīme.

1. PIELIKUMS. ZIŅOJUMA DARBĪBAS JOMA UN IZMANTOTIE DATI

Darbības joma

Ziņojumā ietverti visaptveroši BTN, kas noslēgti pēc 2006. gada (jaunās paaudzes BTN), un vecāki BTN, kas noslēgti pirms minētā datuma un kuru darbības joma kopumā nav tik plaša (“pirmās paaudzes” BTN).

Ekonomisko partnerattiecību nolīgumi (EPN) un padziļinātas un visaptverošas brīvās tirdzniecības zonas (DCFTA) tiek analizētas atsevišķi, jo DCFTA gadījumā nolīgumos īpaša uzmanība pievērsta tiesību aktu tuvināšanai un EPN gadījumā — attīstībai.

Pilnīgs nolīgumu saraksts iekļauts 2. pielikumā.

Tirdzniecības un ilgtermiņa attīstības nodaļu iekļaušana arī tiek apskatīta atsevišķā nodaļā, raksturojot visus BTN, kuros iekļauti šie noteikumi.

Izmantotie dati

Šis ziņojums attiecas uz situāciju 2016. gadā un BTN, kas *piemēroti vismaz vienu gadu* laikā līdz 2016. gada beigām. Tajā izmantoti EUROSTAT dati:

- par 2016. gadu par preču tirdzniecību,
- par 2015. gadu par pakalpojumiem un ieguldījumiem,
- par laiku kopš 2002. gada “pirmās paaudzes” BTN, jo ES 28 saskaņotie dati ir pieejami no šī gada.

Attiecībā uz BTN ar Centrālameriku tiek izmantoti dažādi dati, jo pastāv būtiskas atšķirības starp EUROSTAT un Centrālamerikas statistikas datiem. Ziņojums aptver 2015.–2016. gadu, izmantojot:

- EUROSTAT datus par ES importu, kas iegūti 2016. gada oktobrī,
- Centrālamerikas statistikas datus par ES eksportu, kas pieejami par šo periodu.

2. PIELIKUMS. ŠAJĀ ZIŅOJUMĀ IETVERTO BTN PĀRSKATS

“Jaunās paaudzes” BTN

- **ES un Dienvidkoreja:** tiek piemērots kopš 2011. gada jūlija.
- **ES un Kolumbija un Peru:** Peru tiek piemērots kopš 2013. gada marta un Kolumbijā — kopš 2013. gada augusta.
- **ES un Centrālamerikas asociācijas nolīgums:** tiek piemērots kopš 2013. gada²⁴.

Padziļinātas un visaptverošas brīvās tirdzniecības zonas

- **ES un Gruzija:** tiek piemērots kopš 2014. gada 1. septembra un pilnībā stājās spēkā 2016. gada 1. jūlijā.
- **ES un Moldova:** tiek piemērots kopš 2014. gada 1. septembra un pilnībā stājās spēkā 2016. gada 1. jūlijā.
- **ES un Ukraina:** tiek piemērots kopš 2016. gada 1. janvāra un pilnībā stājās spēkā 2017. gada 1. septembrī.

Ekonomisko partnerattiecību nolīgumi

- **ES un Cariforum** (Antigva un Barbuda; Beliza; Bahamu salas; Barbadosa; Dominika; Dominikānas Republika; Grenāda; Gajāna; Jamaika; Sentkitsa un Nevisa; Sentlusija; Sentvinsenta un Grenadīnas; Surinama; Trinidāda un Tobago): tiek piemērots kopš 2008. gada 29. decembra.
- **ES un Klusā okeāna valstis** (Fidži, Papua-Jaungvineja): tiek piemērots kopš 2014. gada 28. jūlija Fidži un kopš 2009. gada 20. decembra Papua-Jaungvinejai.
- **ES un Austrumāfrikas un Dienvidāfrikas (ADĀ) apakšreģions** (Madagaskara, Maurīcija, Seišelas un Zimbabve): tiek piemērots kopš 2012. gada 14. maija.
- **ES un Kamerūna (Centrālāfrika):** tiek piemērots kopš 2014. gada 4. augusta.

“Pirmās paaudzes” BTN

- **ES un Turcijas muitas savienība:** Asociācijas nolīgums parakstīts 1963. gadā; Muitas savienības pēdējais posms tika pabeigts 1996. gada 1. janvārī.
- **ES un Šveice:** tiek piemērots kopš 1972. gada.
- **ES un Norvēģija:** tiek piemērots kopš 1973. gada 1. jūlija.
- **ES un Alžīrija:** tiek piemērots kopš 2005. gada 1. septembra.
- **ES un Ēģipte:** tiek piemērots kopš 2003. gada 21. decembra.
- **ES un Izraēla:** tiek piemērots kopš 1996. gada.
- **ES un Jordānija:** tiek piemērots kopš 2002. gada 1. maija.
- **ES un Libāna:** tiek piemērots kopš 2003. gada 1. marta.
- **ES un Maroka:** tiek piemērots kopš 2000. gada 1. marta.
- **ES un Palestīna:** tiek piemērots kopš 1997. gada 1. jūlija.
- **ES un Tunisija:** tiek piemērots kopš 1998. gada 1. marta.

²⁴ BTN pagaidu piemērošana tika sākta 1. augustā attiecībā uz Hondurasu, Nikaragvu un Panamu, 1. oktobrī — attiecībā uz Kostariku un Salvadoru un 1. decembrī — uz Gvatemalu.

- **ES un Dienvidāfrikas tirdzniecības, attīstības un sadarbības nolīgums:** tiek piemērots kopš 2000. gada 1. janvāra.
- **ES un Meksikas vispārējā vienošanās:** tiek piemērota kopš 2000. gada oktobra.
- **ES un Čīles asociācijas nolīgums:** tiek piemērots kopš 2003. gada 1. februāra.
- **ES un Serbijas stabilizācijas un asociācijas nolīgums:** tiek piemērots kopš 2008. gada 1. jūlija.

3. PIELIKUMS. PREFERENČU IZMANTOJUMA STATISTIKA

Šajā ziņojumā statistikas dati par to, kā importētāji izmanto ES brīvo tirdzniecības nolīgumu piedāvātās preferences, ir aprēķināti, pamatojoties uz administratīvajiem datiem, kurus apkopojusi importētāja valsts.

Tie rāda importu preferenciālā režīmā, kam tika izmantotas pieejamās preferenču priekšrocības (“izmantotās preferences”), kā daļu no kopējā importa, kuram varēja piemērot preferences (“paredzētās preferences”). Vērā tiek ņemts tikai imports, kuram ir potenciāla preference, t. i., ja piemērotais preferenciālais tarifs ir zemāks nekā parasti piemērotais vislielākās labvēlības tarifs.

1. Preferenču izmantojums importam uz ES no BTN partnervalstīm

Izmantotais tarifu režīms tiek iegūts no vienotā administratīvā (muitas) dokumenta. Tajā importētājs norāda, kādā režīmā imports tiks veikts. Tas tiek salīdzināts ar atbilstības kritērijiem, kas noteikti pēc TARIC tarifu sistēmas datiem. Ja nepieciešams un iespējams, tiek veiktas korekcijas, lai novērstu kļūdas.

Iegūtā datu kopa ir konsekventa un ļauj salīdzināt partnervalstis, datus pa gadiem un vairumā gadījumu tarifu pozīcijas. Tomēr dažas kļūdas nav atklātas (piemēram, “galapatēriņa” nosacījumi), un tādējādi rezultāti pa atsevišķiem produktiem ir jāinterpretē piesardzīgi.

Skatīt 4. pielikumu.

2. Preferenču izmantojums eksportam no ES uz BTN partnervalstīm

Statistikas pamatā par preferenču izmantojumu eksportam no ES uz trešajām valstīm ir administratīvie dati, kas iegūti katrā atsevišķā trešajā valstī, kas veikusi importu. Pēc definīcijas šī statistika nav saskaņota, un dalībvalstu salīdzinājums vai salīdzinājums ar ES importu nav vēlams, jo datu kvalitāte ir dažāda un bieži vien apšaubāma.

Ir konstatētas atšķirības, piemēram, ziņas par importu, uz kuru attiecas preferenču sistēma, tarifu pozīcijās, kas neatbilst nevienai no preferencēm, vai lielas atšķirības starp paziņoto kopējo importu un eksportu, par kuru datus sniedz Eurostat. Zināma saskaņošana ir veikta *ex post*, izņemot tirdzniecības un tarifu pozīcijas, kurām nav noteiktas preferences saskaņā ar Tirdzniecības ģenerāldirektorāta tirgus pieejamības datubāzi (piemēram, kur vislielākās labvēlības tarifs = 0).

Iegūtā datu kopa par ES eksportu ir konsekventa tikai tad, ja to izmanto, lai salīdzinātu izmantojumu noteiktā valstī laika periodā un kaut kādā mērā pa produktu kategorijām. Datu kopu nevajadzētu izmantot, lai salīdzinātu izmantojumu dažādās valstīs (tostarp arī ar ES importu).

Skatīt 5. pielikumu.

4. PIELIKUMS. PREFERENČU IZMANTOJUMS IMPORTAM ES

Eksportētājvalsts	2013.	2014.	2015.	2016.
Albānija	88 %	88 %	87 %	86 %
Alžīrija	95 %	94 %	97 %	95 %
Čīle	93 %	94 %	95 %	95 %
Kolumbija	85 %	96 %	97 %	97 %
Kostarika	89 %	96 %	96 %	97 %
Ēģipte	96 %	96 %	95 %	96 %
Salvadora	80 %	91 %	82 %	74 %
Gruzija	86 %	78 %	83 %	80 %
Gvatemala	89 %	94 %	95 %	95 %
Hondurasa	84 %	93 %	91 %	92 %
Izraēla	89 %	89 %	89 %	90 %
Jordānija	76 %	79 %	79 %	68 %
Libāna	79 %	87 %	76 %	71 %
Meksika	67 %	61 %	52 %	57 %
Moldova	89 %	89 %	91 %	88 %
Maroka	97 %	97 %	97 %	95 %
Nikaragva	90 %	96 %	94 %	94 %
Norvēģija	74 %	72 %	71 %	66 %
Okupētā palestīniešu teritorija	71 %	78 %	78 %	81 %
Panama	70 %	81 %	70 %	61 %
Peru	95 %	97 %	98 %	97 %
Serbija	92 %	94 %	93 %	90 %
Dienvidāfrika	91 %	91 %	85 %	79 %
Dienvidkoreja	82 %	84 %	85 %	87 %
Šveice	92 %	91 %	86 %	83 %
Tunisija	95 %	95 %	95 %	96 %
Turcija	92 %	93 %	93 %	93 %
Ukraina	89 %	86 %	87 %	89 %
EPN Centrālāfrika (Kamerūna)	98 %	98 %	91 %	97 %
EPN Austrumāfrika un Dienvidāfrika (ADĀ)	96 %	96 %	97 %	97 %
EPN <i>Cariforum</i>	79 %	80 %	91 %	92 %
Centrālamerika 6	86 %	94 %	92 %	92 %

5. PIELIKUMS. PREFERENČU IZMANTOJUMS EKSPORTAM NO ES

Importētājvalsts	2013.	2014.	2015.	2016.
Albānija		73 %	76 %	80 %
Čīle	78 %	78 %	76 %	74 %
Kolumbija		56 %	63 %	71 %
Kostarika		18 %		38 %
Ēģipte			78 %	85 %
Bijusī Dienvidslāvijas Republika un Maķedonija		90 %		90 %
Izraēla				89 %
Kosova				44 %
Libāna	49 %	74 %	74 %	
Meksika		68 %		
Melnkalne	86 %	86 %	85 %	85 %
Maroka				52 %
Nikaragva	0 %	12 %	22 %	
Peru		42 %		
Serbija	89 %	90 %	89 %	90 %
Dienvidkoreja	65 %	65 %	68 %	71 %
Šveice	80 %	80 %	78 %	79 %
Turcija				95 %